

Nro 4

1994

Jari Iisakkala

Uustorppariprojekti

Jyväskylän yliopisto. Chydenius-Instituutti

Kokkola 1994

ISBN 951-34-0372-6
ISSN 1236-598X

ISBN 978-952-86-0259-0 (PDF)
URN:ISBN:978-952-86-0259-0
2024

SAMMANDRAG

Syftet med nytorparprojektet var att ödegårdar inom Mellersta Österbottens landsbygdsdistrikt skulle fås i nyttig användning. Uppgifter om gårdarna skaffades via kommuner och byalag i regionen. De gårdar som man fick med i förmedlingen marknadsfördes i regionala tidningar, dessutom fungerade den avsevärda publicitet som projektet fick som informationskälla för dem som var intresserade av att flytta till landet eller hyra ut sin gård. Enligt den ursprungliga idén skulle hyran betalas med arbete, antingen helt eller delvis.

Projektet lyckades i sin målsättning bara till de delar som inte direkt hänförde sig till konkreta omständigheter, såsom antalet personer som flyttade till landet, antalet tillbudsstående gårdar osv. Som pilotutredning lyckades det däremot väl, även om man till förmedling grovt uppskattat fick bara ca 1 % av de potentiella byggnaderna. Antalsmässigt var det 16 gårdar som erbjöds till förmedling inom gränserna för det område som var föremål för undersökning, utanför området var 3 gårdar med i förmedlingen. I slutet av september hade man flyttat in i bara tre gårdar, i alla dessa betalades hyran på normalt sätt i pengar. Dessutom var man med största sannolikhet på väg att flytta in i ytterligare någon gård, men flyttningsbeslutet hade inte ännu fattats. Vidare hade i slutet av september ägarna till 5 byggnader dragit sig ur projektet. Således fanns det per 1.10. bara 7 lediga gårdar för förmedling inom undersökningsområdet och bara i två av dessa var det möjligt att betala hyran med arbete.

Av svaren från intressentgrupperna på landsbygden framgick det att de viktigaste orsakerna till det svala mottagandet var bristen på gårdar, annan användning av gårdarna och gårdarnas dåliga skick. Hos den viktigaste gruppen, dvs. ägarna till byggnaderna, var den främsta orsaken till uteblivet deltagande att gården var i annan användning (38 % av svararna). Även om människorna på landsbygden inte kom med på önskat sätt, ansåg nästan hälften av dem att projektet var en god idé. Även i övrigt hade jordmännen varit synnerligen gynnsam för nya invånare, eftersom hela 63 % var av den åsikten att det behövs nya invånare på landsbygden, och siffran steg till 83 %, då man räknar med de 20 %, vilka som villkor tillade att den som flyttar till landet bör ha en arbetsplats ordnad.

Av dem som beställde broschyren - dvs. av de eventuella "nytorparna" - var 62 % barnfamiljer. Detta innebär i praktiken att ca 120 barnfamiljer övervägde att flytta till landsbygden inom undersökningsområdet. Med tanke på landsbygdens utveckling anser jag det vara synnerligen beklagligt att lämpliga gårdar inte kunde hittas för dem. Ca 40 % av dem som beställde broschyren var arbetslösa och 20 % i avlönat arbete. Hälften av broschyrbeställarna var säkra på att de skulle flytta om ett lämpligt ställe hittades; 36 % var ännu något osäkra.

Den viktigaste orsaken till att flyttningsprojektet rann ut i sanden var att gårdarna var fel belägna: hela 65 % av broschyrbeställarna var av den åsikten. Uppenbarligen borde gårdarna ha funnits närmare Karleby eller Uleåborg, som var hemorterna för de flesta som beställde broschyren. Vidare ansåg omkring hälften av svararna att gårdarna var i för dåligt skick. Enligt min åsikt var alla gårdar, med undantag av en, i beboeligt skick, åtminstone efter smärre reparationer, men nuförtiden är man - i synnerhet stadsborna - vana vid en klart bättre boendenivå än vad största delen av de tillbudsstående gårdarna företrädde.

Nytorparprojektet hade ett klart större stöd bland dem som beställde broschyren än vad det hade i intressentgrupperna på landsbygden: 78 % ansåg projektet vara en god idé. En tredjedel av beställarna skulle visserligen ha velat få mera information och omkring en fjärdedel var missnöjda med gratisbroschyrens kvalitet eller innehåll.

ESIPUHE

Otin vastaan Uustorppariprojektin työtehtävänä sekavin mielialoin, joista päällimmäisenä kuitenkin oli innostus päästä ensimmäistä kertaa toteuttamaan käytäntöpainotteista projektia. Sekavia mielialoja aiheuttivat pitkä työmatka (300 km kotoa) sekä saamani ennakkotiedot työn luonteesta. Toisaalta olin äärimmäisen kiinnostunut tästä elämän makuisesta ja radikaalista projektista, koska olen taipuvainen innostumaan kaikesta uudesta ja hätkähdyttävästä.

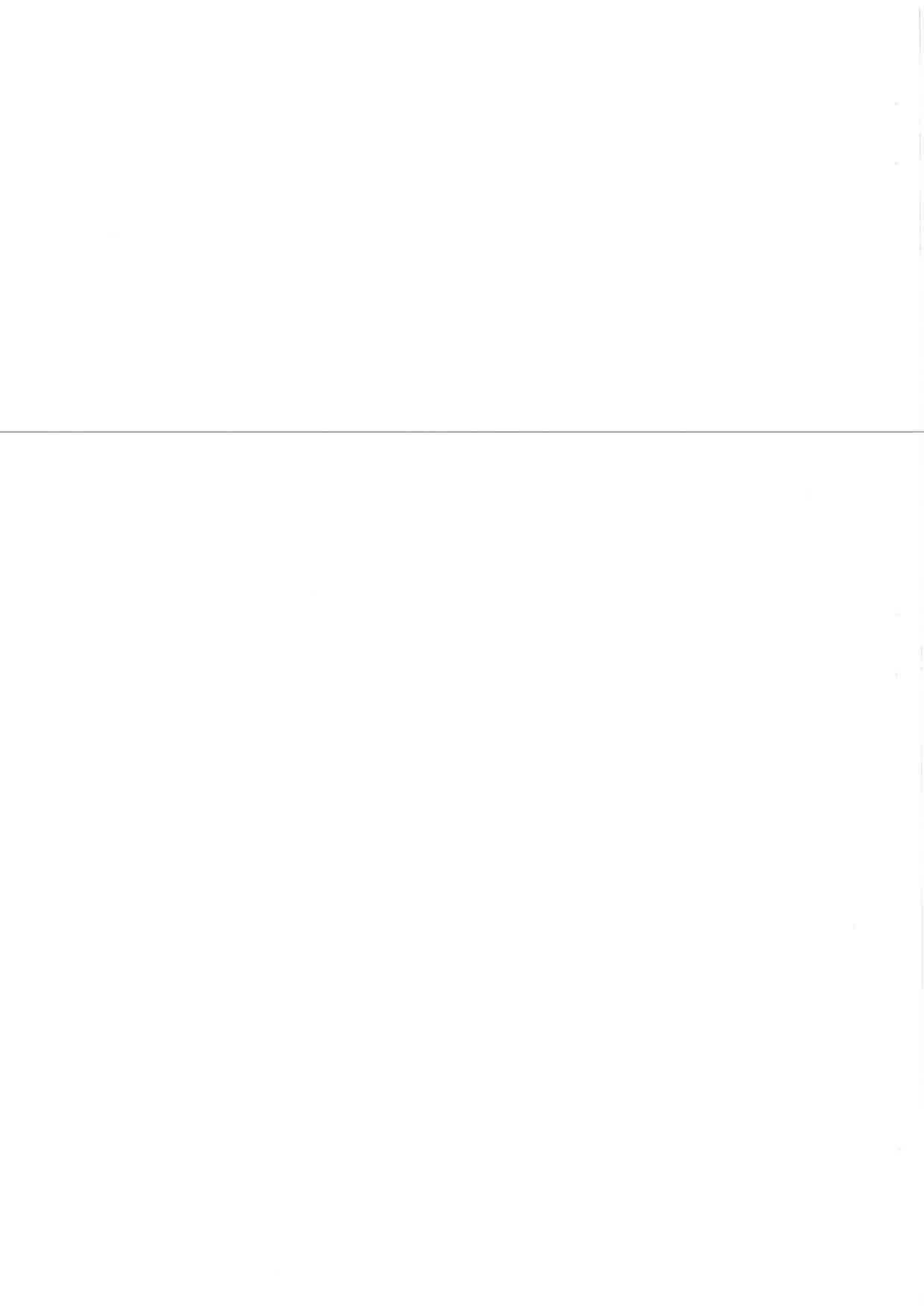
Kiinnostustani lisäsi myös se, että olin viime vuonna saanut valmiiksi ja hyväksytyä lisensiaatintyöni: "Vastakaupungistuminen - kestävä kehitystä?". Tarkastelin opinnäytteessäni teoreettisella tasolla hyvin samankaltaisia kysymyksiä kuin nyt Uustorppariprojektin myötä saisin käytännössä kokea ja elää. Ajattelin huvittuneena, että ehkä yliopistollisen teoreettisen tutkimuksen teko ei sittenkään ole aivan turhaa, koska saan tilaisuuden testata ajatuksiani käytännössä, elävillä "koe-eläimillä" ja todellisissa olosuhteissa. Tällainen tilaisuus tarjoutuu yhteiskuntatieteiden tutkijalle käsittääkseni äärimmäisen harvoin.

Haluan kiittää kollegaani HT Timo Keski-Petäjää, joka vihjasi minulle projektista: ilman häntä olisin viettänyt kesäni uimarannalla ja terasseilla. Myös Heikki Susiluoma ja Hannu Tölli Uustorppariprojektin isinä ja edellinen myös väsymättömänä ideapankkina ja kannustajana saavat kiitokseni. Silloista Chydenius-Instituutin tutkimusjohtajaa Seppo Raiskia sekä instituutin johtajaa Mikko Viitasaloa kiitän myötämielisestä ja aktiivisesta suhtautumisesta eriskummallista projektia kohtaan. Kaikkiaan muistelen lämmöllä koko Chydenius-Instituutin väkeä; jähmeään ja byrokraattiseen yliopistomaailmaan tottuneena yllätyin kerta toisensa jälkeen siitä joustavuudesta ja liberaalista hengestä joka Instituutissa vallitsi. Myös materiaaliset ja tekniset työskentelymahdollisuudet olivat moitteettomat.

Nyt kun projekti on ohi, totean, että en ole varma lähtisinkö siihen mukaan toista kertaa. Toisaalta en ole pettynytäkään, nämä seitsemän kuukautta olivat erinomainen kokemus sekä tutkijantyön eri ulottuvuuksista että keskipohjalaisen maaseudun "kehittämisestä". Projekti ei onnistunut niin hyvin kuin odotin, mutta toisaalta ne muutamat perheet jotka muuttivat maalle, saivat toiveilleen täyttymyksen. Maailma ei muuttunut, mutta näiden perheiden elämä muuttui hyvinkin merkittävästi. Heidän näkökulmastaan projekti onnistui hyvin.

Hämeenkyrön Töllinmäellä lokakuussa 1994

Jari Iisakkala

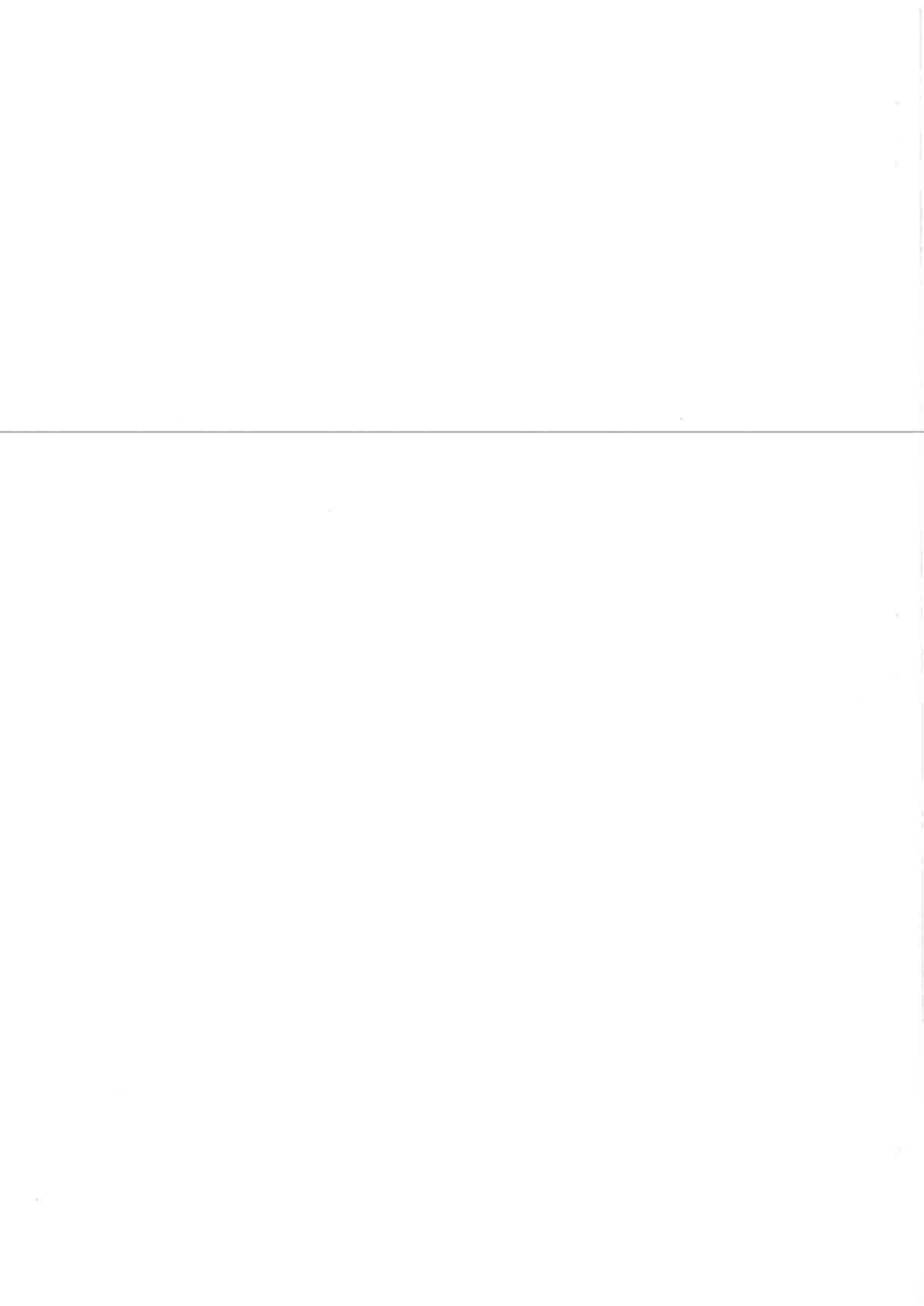
SISÄLTÖ

SAMMANDRAG

ESIPUHE

ALKUTIIVISTELMÄ

1.	TUTKIMUSSUUNNITELMA	7
1.1.	Taustaa	7
1.2.	Projektin tavoitteista	8
1.3.	Projektin käytännölliset tavoitteet	8
1.4.	Projektin käytännölliset tehtävät	9
2.	TUTKIMUKSEN TAUSTA: MAASEUDUN AUTIOTALOT JA VASTAKAUPUNGISTUMISILMIÖ	10
2.1.	Vastakaupungistuminen	10
2.2.	Katsaus kansainväliseen keskusteluun	11
3.	UUSTORPPARIPROJEKTI TUTKIJAN NÄKÖKULMASTA: TUTKIMUSPÄIVÄKIRJAN KERTOMAA	15
3.1.	Huhtikuu	15
3.2.	Toukokuu	17
3.3.	Kesäkuu	20
3.4.	Heinäkuu	26
3.5.	Elokuu	28
3.6.	Syyskuu	30
3.7.	Lokakuu	31
4.	KYSELYTUTKIMUS KOHDERYHMILLE	32
4.1.	Maaseudun sidosryhmät	32
4.2.	Esitteen tilaajat	37
5.	JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	42
	KIRJALLISUUS	43

ALKUTIIVISTELMÄ

Uustorppariprojektin tarkoituksena oli saada Keski-Pohjanmaan maaseutuelinkeinopiirin alueella olevia autiotaloja hyötykäyttöön. Tiedot näistä taloista hankittiin alueen kuntien ja kylätoimikuntien kautta. Välitykseen saatuja taloja markkinoitiin alueen maakuntalehdissä, lisäksi projektin saama huomattava julkisuus toimi tietoväylänä maallemuutosta tai talonsa vuokraamisesta kiinnostuneille. Alkuperäisen idean mukaan vuokra piti maksaa työllä, joko kokonaan tai osittain.

Projekti onnistui tavoitteissaan vain niiltä osin, jotka eivät suoranaisesti liittyneet konkreettisiin seikkoihin, kuten maallemuuttajien määrään, tarjolla olevien talojen määrään jne. Pilottiselvityksenä se sen sijaan onnistui hyvin. Onnistumisten puolelle voidaan kirjata esimerkiksi seuraavat tavoitteet:

- selvittää maaseudun ihmisten kiinnostus vapaan asuntokannan vuokraamiseen
- selvittää taustatiedot ja laatia sopimusmallit käytännön uustorpparitoimintaan
- selvittää maallemuuttohalukkuus kaupungeissa
- selvittää miten muuttajat ja vuokraajat saadaan kohtaamaan toisensa
- käynnistää välitystoiminta

Loput päätavoitteista jäivät toteutumatta, koska välitykseen saatiin summittaisesti arvioiden vain noin 1% potentiaalisista rakennuksista. Määrällisesti tutkimusalueen (KUVA 1, s. 6) rajojen sisäpuolella välitykseen tarjottuja taloja oli 16, alueen ulkopuolella välityksessä oli 3 taloa. Syyskuun loppuun mennessä ainoastaan kolmeen taloon oli muutettu, näissä kaikissa vuokra maksettiin normaalisti rahalla. Lisäksi muutamaan taloon oltiin suurella todennäköisyydellä muuttamassa, mutta muuttopäätöstä ei oltu vielä tehty. Edelleen syyskuun loppuun mennessä oli 5:n rakennuksen omistaja vetäytynyt pois projektista. Näin ollen 1.10. oli tutkimusalueella välityksessä ainoastaan 7 vapaana olevaa taloa ja näistäkin vain kahdessa oli mahdollisuus maksaa vuokra työllä.

Maaseudun sidosryhmien vastauksista paljastui, että tärkeimmät syyt projektin saamaan laimeaan vastaanottoon olivat talojen puute, talojen muu käyttö ja talojen huono kunto. Tärkeimmällä ryhmällä, eli rakennusten omistajilla merkittävin osallistumattomuuden syy oli talon muu käyttö (38 % vastanneista). Vaikka maaseudun ihmiset eivät lähteneetkään mukaan toivotulla tavalla, lähes puolet heistä piti projektia hyvänä ideana. Muutoinkin maaperä olisi ollut varsin otollista uusille asukkaille, koska peräti 63 % oli sitä mieltä, että maaseudulle tarvitaan uusia asukkaita ja määrä nousi 83 %:iin, kun mukaan lasketaan ne 20 %, jotka lisäsivät ehdoksi sen, että maallemuuttajalla pitää olla työpaikka valmiina.

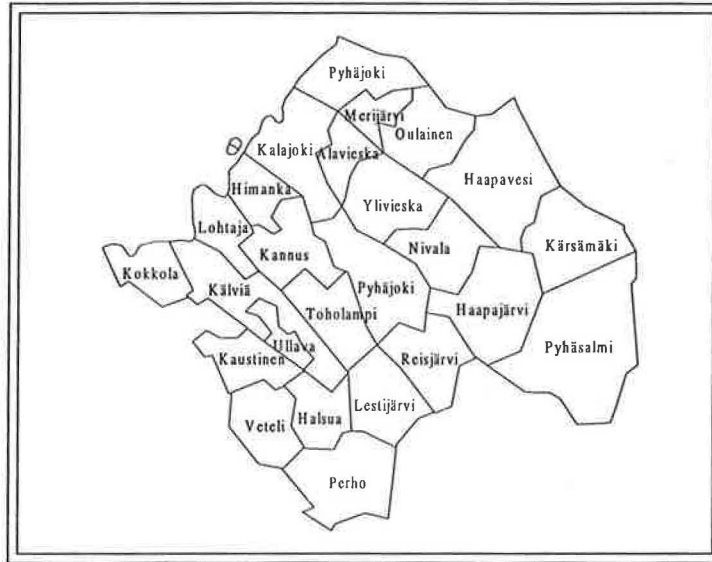
Esitteen tilaajista - eli mahdollisista "uustorppareista" - 62 % oli lapsiperheitä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että noin 120 lapsiperhettä harkitsi muuttoa tutkimusalueen maaseudulle. Maaseudun kehityksen kannalta on mielestäni erittäin valitettavaa, että heille ei löytynyt sopivia rakennuksia. Noin 40 % esitteen tilaajista oli työttömiä ja 20 % palkkatyössä. Puolet esitteen tilanneista oli varmoja muutostaan, jos sopiva paikka löytyisi; 36 % oli vielä hieman epävarmalla kannalla.

Tärkein syy muuttohankkeen tyrehtymiseen oli talojen väärä sijainti: peräti 65 % esitteen tilaajista oli tätä mieltä. Ilmeisesti talojen olisi pitänyt olla lähempänä Kokkolaa tai Oulua, joista suurin osa esitteen tilaajista oli kotoisin. Edelleen noin puolet vastaajista piti taloja liian huonokuntoisina. Mielestäni kaikki talot olivat yhtä lukuunottamatta asuinkelpoisia, ainakin pienten korjausten jälkeen, mutta nykyään ihmiset - etenkin kaupunkilaiset - ovat tottuneet selvästi parempaan asumistasoon kuin mitä suurin osa tarjolla olevista taloista edusti.

Uustorppariprojektin kannatus oli esitteen tilaajien keskuudessa selvästi suurempi kuin maaseudun sidosryhmissä: 78 % piti projektia hyvänä ideana. Kolmannes tilaajista olisi tosin kaivannut lisää tiedotusta ja informaatiota ja noin neljännes oli tyytymättömiä ilmaisen taloesitteen laatuun tai sisältöön.

1. TUTKIMUSSUUNNITELMA

Projektin nimi on Uustorppariprojekti ja sen tarkoituksena on saada Keskipohjanmaalaisella ja osin Pohjois-Pohjanmaalaisella (KUVA 1) maaseudulla tyhjiillään olevia asuinrakennuksia hyötykäyttöön ja samalla tarjota kaupungeissa maallemuutosta kiinnostuneille ihmisille mahdollisuus uuteen elämään maaseudulla.

KUVA 1. Uustorppariprojektin tutkimusalueen kunnat. Lähde: Tilastokeskus.

1.1. Taustaa

Maaseudulla on paljon tyhjiä, vielä suhteellisen hyväkuntoisia asuinrakennuksia. Maanviljelijöillä ja muillakin voi olla asuinkelpoisia rakennuksia joko lisämaakaupan tai oman uudisrakentamisen seurauksena. Monet ovat tällaisessa tilanteessa ehkä halukkaita antamaan rakennuksen vuokralle työpalvelua vastaan tai sitten kohtuullisella vuokrasummalla.

Taloudellisten olojen huonontuessa ja hyvälaatuisen asuinympäristön merkityksen kasvaessa halukkuus etsiä halvempia asumisratkaisuja kaupunkimaisen asumisen ja elämisen tilalle kasvaa. Varsinkin niillä henkilöillä, jotka eivät tunne olevansa sidottuja kaupunkimaiseen elämäntapaan, maaseutu voi olla todellinen ja mieluisakin vaihtoehto varsinkin, kun monien tutkimusten mukaan kaupungeissa asuvien ihmisten pyrkimys ja halu elää maaseudulla ja lähellä luontoa on viime aikoina selvästi lisääntynyt.

1.2. Projektin tavoitteista

Tässä hankkeessa on tavoitteena sekä kartoittaa olemassaoleva asuinrakennusten tarjonta, että löytää kaupungeista maallemuuttoon halukkaat ihmiset. Hankkeessa tavoitellaan maaseudulle ihmisiä, jotka korvaavat asumisensa erilaisilla maa- ja metsätalouteen liittyvillä työpalveluilla. Myös rahalla vuokraaminen voi tulla kysymykseen, mutta pääasiassa ollaan kiinnostuneita ”uustorppareista”. Ensisijaisena tavoitteena ei ole pääoman kerääminen kenellekään, vaan rakentaa yksi ulospääsytie kaupungeissa asuville, maallemuutosta kiinnostuneille ihmisille. Samalla tavoitteena on auttaa maanviljelijöitä ja metsänomistajia työpalvelusten avulla sekä laajemminkin täydentää maaseudun väestöpohjaa sekä ylläpitää ja nostaa kylien vireyttä uusien asukkaiden avulla.

Tuleva uustorppari voi olla tällä hetkellä joko normaali palkansaaja, työtön, pienyrittäjä tai vaikkapa etätöitä tekevä tutkija tai käsityöläinen. Haku ei kohdistu mihinkään tiettyyn väestöosaan tai toimialaan erityisesti, vaan kaikki mahdollisuudet pidetään avoimina. Käytännössä maallemuuton mahdollisuuksista tiedotetaan työvoimatoimistoissa, lehdissä ja muissa sopivissa paikoissa. Parhaimmillaan projektin tuloksena maaseudulle saadaan uusia näkemyksiä luovia, oma-aloitteisia ihmisiä rikastuttamaan maaseudun elämää.

1.3. Projektin käytännölliset tavoitteet:

1. Pää tavoitteena on kartoittaa todellinen halukkuus uusien asukkaiden vastaanottoon keski- ja osin pohjoispuolella maaseudulla sekä kaupunkilaisten kiinnostus todelliseen maallemuuttoon.
2. Maaseudun jo valmiina olevan asuin- ja muun rakennuskannan hyväksikäyttö tarjoamalla omavaraista ja luonnonläheistä asumistapaa kaupungeissa asuville, maallemuutosta kiinnostuneille ihmisille.
3. Luoda ”uustorppareille” mahdollisuus omavaraisempaan elämään puhtaassa ympäristössä kotitarveviljelyn, polttopuun hankinnan ym. myötä.
4. Tuoda maaseudun ”kanta-asukkaille” uusia yhteyksiä ja virikkeitä kyliensä kehittämiseksi ja erilaiset keinot auttaa jo maalla asuvia: esimerkiksi maataloustuotteiden markkinointi ja suoramyynä kaupunkeihin, työapu kiireisenä aikana, hoitopalvelu jne.
5. Luoda uusi vaihtoehtoinen käyttö sellaisille pelloille, joita ei tarvita tavanomaisessa maataloustuotannossa, vaihtoehto kesannoinnille.

1.4. Projektin käytännölliset tehtävät:

1. Selvittää maaseudun ihmisten todellinen valmius vapaan asuntokannan vuokraamiseen ja uusien asukkaiden vastaanottamiseen.
2. Laatia sopimusmallit, joissa otetaan huomioon mm. asianomaisten viranomaisten suhtautuminen työn ja tavaran vaihtoon ja muihin projektiin liittyviin seikkoihin.
3. Selvittää maaseudulle muuton halukkuus kaupungeissa.
4. Selvittää, miten maallemuutosta kiinnostuneet ja vapaita asuntoja tarjoavat maaseudun ihmiset saadaan parhaiten kohtaamaan toisensa.
5. Käynnistää välitystoiminta.
6. Selvittää mahdollisuudet hyödyntää maallemuuttajien valmiuksia kylien kehittämisessä.
7. Kerätä kokemuksia ja kehittää toimintaa itsensä kantavaksi järjestelmäksi (yhteystietorekisteri rakennuksista ja halukkaista maallemuuttajista) esim. maaseutukeskusten yhteydessä ylläpidettäväksi.

Projektin toteuttaa Chydenius-Instituutti yhteistyössä Keski-Pohjanmaan ja Oulun maaseutukeskusten kanssa. Projektissa on yksi päätoiminen työntekijä ja ohjausryhmä, johon kuuluvat edustajat Chydenius-Instituutista, maaseutukeskuksista, työvoimahallinnosta sekä hankkeessa mukana olevista kunnista. Projektin rahoitetaan Keski-Pohjanmaan maaseuelinkeinopiirin maatilatalouden kehittämisrahastosta.

Hankkeen kesto on 7 kk (1.4. - 31.10). Kevään ja kesän aikana kartoitetaan sekä asuinkelpoiset rakennukset että halukkaat muuttajat sekä käynnistetään välitystoiminta. Rekisteriä täydennetään jatkuvasti uusien rakennusten ja maallemuuttajien mukaan. Syksyllä on jo mahdollista kerätä ensimmäisiä kokemuksia ja arvioita hankkeen onnistumisesta.

Projektin kokemukset toimivat myös aineistona myöhemmin valmistuvalle aluetieteen väitöskirjalle, jonka aihe sivuaa läheisesti projektin käytännöllisiä ja teoreettisia tavoitteita ja tausta-ajatuksia.

2. TUTKIMUKSEN TAUSTA: MAASEUDUN AUTIOTALOT JA VASTAKAUPUNGISTUMISILMIÖ

Suomessa olevien autiotalojen määrästä ja alueellisesta sijainnista ei ole saatavilla tutkittua tietoa toistaiseksi (tätä koskeva uusi projektini on suunnitteilla). Väestörekisterikeskuksen suullisen ilmoituksen mukaan Suomessa on heinäkuussa 1994 noin 108 000 tyhjiään olevaa asuinrakennusta. Voidaan olettaa, että näistä suurin osa on keskustaajamien ulkopuolella. On siis selvää, että maaseudullamme on runsaasti potentiaalisia rakennuksia. Toinen seikka on sitten saada tämä potentiaali aktiiviseen toimintaan mukaan. Uustorppariprojektissa sitä yritettiin maaseudun kehittämisen nimissä sekä niin, että vuokra olisi maksettu työllä.

Tarjontapotentiaalin lisäksi on tietenkin oltava riittävästi kysyntää tyhjiistä maaseudun taloista. Maallemuuton suosio onkin useiden selvitysten ja tutkimusten mukaan ollut selvässä nousussa ainakin jo 80-luvun alusta asti (ks. esim. Iisakkala 1993, Haliseva-Soila 1993, Kultalahti - Iisakkala 1989). Miksi maallemuutto kiinnostaa, mitkä ovat maallemuuton suosion taustatekijät? Näihin kysymyksiin lähdetään nyt hakemaan vastausta tutustumalla vastakaupungistumisilmiöön.

2.1. Vastakaupungistuminen

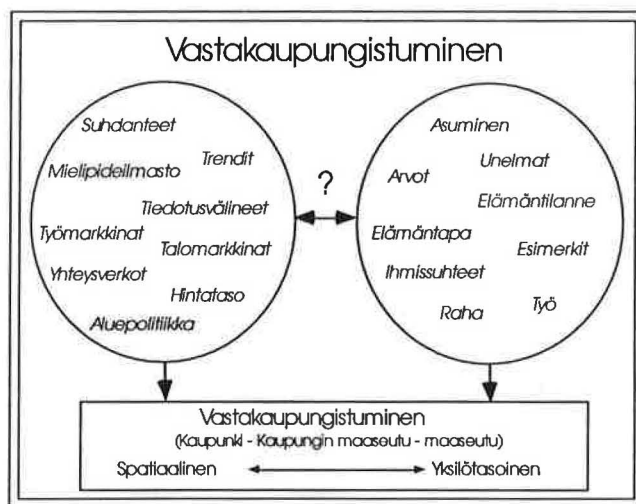
80- ja 90-luvuilla myös Suomessa yhä useammat ihmiset ovat muuttaneet pois kaupungista maaseutumaisille alueille joko kaupungin vaikutusalueen piiriin keskuseudulle tai sen ulkopuolelle ”syväälle” maaseudulle tai maaseutokeskuksiin. Tiedotusvälineissä tätä ilmiötä on usein yksittäisten kotitalouksien tapauksissa kuvailtu romantisoivassa hengessä paluiksi ”vanhoihin hyviin aikoihin” tai yhdistettynä ”takaisin luontoon” -tyyppisiin iskulauseisiin. Mitkä ovat olleet muuttajien todelliset motiivit; kaupungeissa vaikuttavat työntötekijät ja maaseudun vetovoimatekijät? Entä miltä osin tämä maaseudulle tai maaseutumaisiin ympäristöihin suuntautuva muuttoliike on ylipäänsä tulkittavissa vastakaupungistumiseksi - kaupungistumisen peilikuvaksi? Varsinkin kaupunkien läheisyyteen suuntautuva muuttoliike onkin parempi tulkita kaupunkirakenteen hajautumiseksi ympäristöönsä.

Vastakaupungistuminen on ollut tieteellisen keskustelun kohteena jo kohta parin vuosikymmenen ajan. Se voidaan ymmärtää sekä rakenteellisten että yksilötason vaikuttimien aikaansaannokseksi (KUVA 2). Maallemuuttohalukkuuteen vaikuttavat esimerkiksi kaupunkien kasvun aikaansaama tonttipula ja ideologis-myyttinen maaseudun ihannointi, jota tiedotusvälineet vielä vahvistavat (Vartiainen 1992, 97). Toisaalta muuttopäätös edellyttää täydentyäkseen yksilön omaa harkintaa ja

henkilökohtaisten mieltymysten ja resurssien punnitsemista suhteessa rakenteellisten tekijöiden tarjoamiin puitteisiin.

2.2. Katsaus kansainväliseen keskusteluun

Vastakaupungistuminen oli 1970-luvulla demografisena ilmiönä odottamaton; vaikkakin megapolisten kasvu ja laajeneminen oli nähtävissä, syrjäisten maaseutualueiden väestönkasvun alkaminen ei ollut (Fuguitt - Heaton - Lichter 1988, 115; Wilson 1988, 129; Wardwell 1980). Jotkut tutkijat ovat pitäneet vastakaupungistumista selvänä äkkinäisenä muutoksena, joka katkaisi vuosikymmeniä vallinneen väestökehityksen; toiset taas tulkitsivat sen loogiseksi kehitykseksi kohti metropoli- ja ei-metropolialueiden (nonmetropolitan areas) välisten muuttovirtojen tasapainoa.

KUVA 2. Vastakaupungistumisen taustatekijät. Lähde: Iisakkala 1993.

Vastakaupungistumisella on ymmärretty sekä väestön uudelleensijoittumista kaupungin keskustoista lähiöihin, keskeisistä kaupungeista niiden satelliitteihin ja metropolialueilta läheisille ei-metropolialueille ja valtakunnallisilta ydinalueilta perifeerisille alueille (Champion 1983 ja 1987). Tällä väestönmuutoksella on muitakin nimiä kansainvälisessä keskustelussa, joista Champion (1987) toteaa käsitteet ”population turnaround” ja ”rural renaissance” (ks. Dean ym. 1984; Fielding 1982).

Vastakaupungistumistrendi ”poimittiin” amerikkalaisten tutkijoiden toimesta 70-luvun alkupuolella ja vuosikymmenen puolivälissä se saavutti huomattavaa suosiota (Fuguitt - Heaton - Lichter 1988, 115; Wilson 1988, 129; ks. myös Nyström 1989, 183). Hyvin pian USA:n jälkeen vastakaupungistuminen rekisteröitiin alkaneeksi monissa muissakin länsivaltioissa, kuten Australiassa, Kanadassa, Uudessa Seelannissa, Japanissa,

Espanjassa, Portugalissa, Norjassa, Suomessa ja Sveitsissä. (Perry ym 1986, 2). Monet tutkijat ovatkin pitäneet koko 1970-lukua ”vastakaupungistumisen vuosikymmenenä” (Fielding 1982; Long - Deare 1982; Hugo - Smailes 1985).

Vastakaupungistumisessa ei syntyneiden ja kuolleiden määrällä ole merkittävää roolia; vaan merkittävää on ollut urbaanien ja maaseutualueiden välisen nettomuuton kääntyminen maaseutualueiden eduksi, osittain myös urbaanin alueen ympäristöönsä laajenemisen seurauksena (Frey 1988, 595; Long ja DeAre 1988; vrt. Hautamäki - Iisakkala 1990, 4-28). Vielä 80-luvun puolessavälissäkin oli muuttoliikettä dominoivana piirteenä monissa kehittyneissä maissa muuttoliike pois päin vanhoista ja suurista kaupungeista kohti niiden maaseutumaisia ”takamaita” (Perry ym 1986, 2).

Ensimmäiset tutkimukselliset huomiot väestönkasvun käänteestä ylöspäin maaseutualueilla teki ”maaseutuekonomisti” Calvin J. Beale vuonna 1975 (Champion 1989, 1). Myös muut amerikkalaiset tutkijat saivat 70-luvun loppupuoliskolla tuloksia, joidenka mukaan nopea väestönkasvu sai jalansijaa myös maaseutualueilla, jotka olivat hyvinkin selvästi tärkeimpien kaupunkien työssäkäyntialueiden ulkopuolella. Samanlaisia tuloksia saatiin myöhemmin myös Kanadasta ja Australiasta.

Suomessa on kritisoitu vastakaupungistumisen käsitettä, koska se ei ilmiönä ole niin merkittävä kuin jotkut tutkimukset ovat antaneet ymmärtää. Esimerkiksi Suomessa pääkaupunkiseudun väkiluku on kasvanut lähes koko 80-luvun. Vartiainen (1990, 20) toteaa, että ”vastakaupungistumisesta jää helposti jäljelle vain maaseutu(kaupunki)maisena laita-alueen kasvu ja sekin käsitteellisesti kapeassa asutustieteellisessä merkityksessä, johon liittyy itse asiassa sosiokulttuurisen kaupungistumisen eteneminen alunperin maaseutumaisille alueille”. Myös vastakaupungistumisen heikkeneminen esimerkiksi Yhdysvalloissa 1980-luvun alusta lähtien on kiistaton tosiasia. Pääsyy tähän kehitykseen on todennäköisesti ollut yleinen taloudellinen taantuma joka koetteli erityisen pitkään ei-metropolialueita ja näkyi näillä alueilla lisääntyneenä työttömyytenä ja köyhyytenä. (Fuguitt - Brown 1990, 590; myös Fuguitt - Heaton - Lichter 1988, 115). Fuguitt ja Brown (emt.) eivät kuitenkaan usko, että vastakaupungistumisen heikkeneminen johtuisi maaseutumaisten asumispreferenssien muuttumisesta.

Vastakaupungistumiskäsitettä kyseenalaistavaa ajattelua voi kritisoida toteamalla, että vastakaupungistumisen ei tarvitse välttämättä olla megatrendi ollakseen totta ja ollakseen merkittävä tutkimuskohde; sillä on oma merkityksensä myös sekundäärisenä trendinä, joka vaikuttaa osaan väestöstä; joko marginaalisena tai muutoin vain vähemmän merkittävänä kehityspiirteenä. Toisaalta sen merkitys riippuu siitä, mistä näkökulmasta asiaa tarkastellaan: fyysisen kaupunkirakenteen ympäristöönsä levittäytyminen (desentralisaatio) voi olla tulosta yksilötason vastakaupungistumisesta, eli muuttokäyttäytymistä ohjaavien asenteiden muuttumisesta kielteisiksi kaupunkeja tai

kaupungeissa asumista kohtaan. Rakenteiden tasollakaan ajatusta vastakaupungistumisesta ei voi hylätä, vaikka se ei olisikaan ensisijainen alueellista muutosta kuvastava ilmiö. Voidaan siis puhua vastakaupungistumisen kahdesta aspektista: spatiaalisesta ja emotionaalisesta; molemmat ovat ilmiön ymmärtämisessä ja selittämisessä tärkeitä.

Näin ollen vastakaupungistumisen määrittely on tehtävä vasten sitä taustaa, joka hyväksytään koko prosessin pääasialliseksi taustavoimaksi: onko kyse rakenteellisten vai yksilötason tekijöiden vaikutuksesta. Mikäli kyse on molemmista, niin kuin on helppo ajatella, on olennaisempaa tutkia ilmiötä sinänsä, kuin väitellä esimerkiksi vastakaupungistumisen tai seutuistumisen keskinäisestä paremmuudesta prosessin haltuunottokäsitteenä (vrt. Champion 1989, 28). Joka tapauksessa lyhyt katsaus vastakaupungistumisen määritelmiin on paikallaan.

Champion (1989, 24-28) on eritellyt erittäin havainnollisesti vastakaupungistumisen eri muotoja aiheesta käytyyn keskusteluun perustuen. Hän on jakanut vastakaupungistumisen neljään luokkaan, sen mukaan kuinka ”todellisesta” vastakaupungistumisesta on kyse:

1) Vastakaupungistumista on sellainen väestönkasvu, joka ei ole kaupunkien laajenemisen seurausta. Lähtökohdiana on ajatus, että kaupunkien työssäkäyntialueella tapahtuvaa väestönkasvua ei voida pitää vastakaupungistumisena. Parantuneet liikenneyhteydet ja kaupunkimaisten toimintojen saavutettavuus myös suhteellisen kaukana keskusalueilta on saanut aikaan entistä useampien ihmisten sijoittumisen yhä kauemmas keskuksista, työssäkäynnin kuitenkin jatkuessa kaupungissa.

2) Vastakaupungistumista on sellainen väestönkasvu, joka ei johda uusien kaupunkialueiden syntyyn. Vaikka väestönkasvua tapahtuisikin syrjäisemmillä ja perifeerisemmillä alueilla, ei se välttämättä johda uuteen, pieniin yhdyskuntiin perustuvaan aluerakenteeseen. Sen sijaan kyseessä saattaa olla esimerkiksi hierarkisen dekonsentraation aikaansaama syrjäisempien alueiden kaupungistuminen tai kaupunkimaistuminen. Näin ollen osa ei-metropolialueilla tapahtuvasta väestökehityksestä liittyy uusien metropolialueiden syntymiseen.

3) Vastakaupungistumista on sellainen väestönkasvu, joka tapahtuu kaupunkialueiden ulkopuolella. Tässä näkökulmassa vastakaupungistuminen määritellään kaupungistumisen täydelliseksi vastakohtaksi. Vastakaupungistumista tapahtuu, kun kaupunkien ulkopuolisten alueiden väkiluku kasvaa kaupunkien kustannuksella. Tähän määritelmään liittyy kaksi erityisesti huomioitavaa seikkaa: ensinnäkin on huomioitava maaseudulla asumisen funktionaalinen luonne; useille ihmisille se on vain asuinpaikka työssäkäynnin suuntautuessa kaupunkiin ja toiseksi maaseudun ja kaupungin erottaminen toisistaan saattaa toisinaan olla vaikeata.

4) Vastakaupungistumista on sellainen väestönkasvu, joka johtaa yksityisen ihmisen tai talouden tapauksessa maaseudulle muuttamisen lisäksi myös elämäntavan muutokseen kaupunkimaisesta maaseutumaiseen tai uusmaaseutumaiseen (neo-rural) elämäntapaan. Tässä määritelmässä yhtyvät sekä maantieteelliset että sosiologiset kriteerit. Todellinen ”vastakaupungistuja” omaksuu (uus)maaseutumaisen elämäntavan, Championin (emt.) mukaan tähän kategoriaan sopivat esimerkiksi kaupungeista syrjäytyneet työttömät ihmiset tai ”hipit”, jotka etsivät halpaa, itselleen sopivaa asuinympäristöä. Myös eläkeläiset, käsityöläiset ja etätöntyöntekijät kuuluvat tähän ryhmään. Kyse ei ole paluusta perinteiseen maaseutumaiseen elämäntapaan, vaan sen nykyaikaan muotoutuneesta muunnoksesta.

Uustorppariprojektin tavoitteissa tähdätään selvästi kohtien 3 ja 4 tyyppiseen kehitykseen. Ideaalitalanne olisi sellainen, jossa kohdan 4 tyyppinen vastakaupungistuminen alkaisi toteutua. Tämä vaihtoehto merkitsisi varmimmin positiivisia vaikutuksia myös lähiympäristölle. Jos sen sijaan maallemuutto perustuu vain asumiseen työssäkäynnin jatkuessa kaupungissa, jäävät siitä saatavat hyödyt korkeintaan maalle muuttaneelle perheelle parantuneena elämänlaatuna ja muuton kohteena olevalle kunnalle uusina veromarkkoina.

3. UUSTORPPARIPROJEKTI TUTKIJAN NÄKÖKULMASTA: TUTKIMUSPÄIVÄKIRJAN KERTOMAA

Projekti käynnistyi huhtikuun alussa 1994, jota ennen oli pidetty suunnittelupalaveri. Palaverissa olivat allekirjoittaneen lisäksi läsnä Chydenius-Instituutin johtaja Mikko Viitasalo, tutkimusjohtaja Seppo Raiski sekä tutkija Heikki Susiluoma. Palaverissa keskusteltiin projektiin liittyvistä yleisluonteisista asioista, kuten aikataulusta, rahoituksen käytöstä, palkasta sekä toteuttamistavoista. Palaverin päätteeksi päätettiin käynnistää projekti huhtikuun alussa ja sen kestoksi sovittiin 7 kuukautta.

3.1. Huhtikuu

Projekti käynnistyi ohjausryhmän palaverilla. Ohjausryhmän kokouksessa hyväksyttiin tutkimussuunnitelma, tutkimusmenetelmät, rahoituksen käyttö ja aikataulu. Ohjausryhmän kokoonpano:

Seppo Raiski, pj	Chydenius-Instituutti
Jari Iisakkala, siht., projektin tutkija	Chydenius-Instituutti
Heikki Susiluoma	Chydenius-Instituutti
Juha Hämäläinen	Keski-Pohjanmaan maaseutukeskus
Heli Pöyhönen	Oulun maaseutukeskus
Hannu Töllli	Nivalan kaupunki/maataloussihteeri

Huhtikuun alussa osallistuin Heikki Susiluoman ja Mikko Viitasalon kanssa Keski-Pohjanmaan maaseutuelinkeinopiirin maaseutuviranomaisten koulutuspäiville, jossa pidin Susiluoman kanssa lyhyen esitelmän projektin taustoista ja tavoitteista. Tarkoituksenamme oli tutustuttaa alueen maaseutuviranomaiset projektiin, koska tarvitsimme heidän apuaan heti projektin alkuvaiheessa. Vastaanotto oli myönteinen ja yleisön joukosta esitettiin jokunen rakentava ideakin.

Seuraavaksi keskityin tutkimussuunnitelman paranteluun ohjausryhmän kokouksen ehdotusten pohjalta, jonka tuloksena kirjoitin lyhyen tutkimussuunnitelman Heikki Susiluoman ja Hannu Töllin ideoihin perustuen. Edelleen rakentelin tietokoneeni ohjelmistoja tarpeitani vastaavaksi ja hoidin erinäisiä käytännön järjestelyjä, kuten asunnon ja auton hankinta ja kunnostus.

Noin viikon ajan selvittelin projektiin liittyviä mahdollisia juridisia ja byrokraattisia ongelmia. Kävin useita keskusteluja mm. erään kunnan verojohtajan, työvoimaviranomaisten ja Kansaneläkelaitoksen edustajien kanssa. Lisäksi luin jonkin verran

uusinta Suomen Lakia. Edelleen laadin luonnoksen vuokrasopimuksesta, jota osapuolet voisivat halutessaan käyttää keskinäisen sopimuksensa runkona.

Huhtikuun alkupuolella laadin myös kirjelmän tutkimusalueen kuntien maaseutuviranomaisille, jossa esitin toivomuksen yhteistyöstä. Ehdotin kirjeessä, että he toimittaisivat minulle listan oman kuntansa maaseudulta löytyvistä tyhjillään olevista rakennuksista ja omistajien yhteystiedoista. Ainoastaan kolmen kunnan maaseutuviranomaiset reagoivat välittömästi; Reisjärven, Nivalan ja Lestijärven kunnista tuli noin viikon sisällä pyytämäni tiedot, joissa oli yhteensä 25 rakennusta.

Seuraavaksi oli vuorossa tiedotustilaisuuden suunnittelu ja järjestäminen. Tavoitteena oli saada mahdollisimman paljon julkisuutta projektille, jotta kynnys mukaan tuloon eri tahoilla madaltuisi. Tiedotustilaisuus päätettiin järjestää Ylivieskassa 25.4., koska siellä oli molempien tutkimusalueen maakuntalehtien, eli Keskipohjanmaan ja Kalevan toimitus. Edellisten lehtien lisäksi paikalla oli Kalajokilaakso-lehden toimittaja. Toimittajien lisäksi paikalla oli myös muutamia maaseutuviranomaisia.

Chydenius-Instituutin tutkimusjohtaja Seppo Raiski avasi tilaisuuden ja toivotti läsnäolijat tervetulleiksi. Hän esitteli lyhyesti projektiin liittyviä laajempia yhteiskunnallisia kytkeviä ja luovutti puheenvuoron Heikki Susiluomalle, joka esitteli projektin taustoja ja syntyvaiheen ajatuksia. Itse kerroin lähinnä siitä, miten aion projektin käytännössä toteuttaa. Tilaisuus kesti pari tuntia ja toimittajat esittivät paljon kysymyksiä. Seuraavan päivän lehdissä olikin varattu avokätisesti palstatilaa Uustorppariprojektille.

26.4. olin noin 15 minuuttia kestävässä suorassa lähetyksessä Radio Kokkolassa, jonka toimittaja haastatteli minua puhelimitse projektiin liittyvistä asioista. Kaiken kaikkiaan tavoitteemme onnistui, eli projekti sai paljon julkisuutta ja mikä parasta, positiivista julkisuutta. Aivan kriitikittä ei kuitenkaan selvitty, koska Keskipohjanmaa - lehdessä oli kaksi melko kriittistä artikkelia. Kriitikki oli kuitenkin pääasiassa asiallista ja osin ehkä aiheellistakin.

Tiedotustilaisuuden jälkeen lähetin kirjeen niille 25:lle rakennuksen omistajalle, jotka em. kolmen kunnan maaseutuviranomaiset olivat minulle ilmoittaneet. Esittelin kirjeessä lyhyesti projektin sisältöä ja lupasin soittaa heille viikon sisällä. Samoihin aikoihin lähetin myös karhukirjeen vastaamatta jättäneille maaseutuviranomaisille, jotta he toimittaisivat minulle lisää yhteystietoja. Vajaan viikon kuluttua soitin kaikille omistajille ja kysyin heidän halukkuuttaan osallistua projektiin. Tulos oli tyrmäävä, ainoastaan yksi oli kiinnostunut. Yleisimmät syyt olivat perikuntakiistat, rakennuksen erittäin huono kunto ja se, että rakennus oli jo käytössä joko kesä- tai vakituisena asuntona.

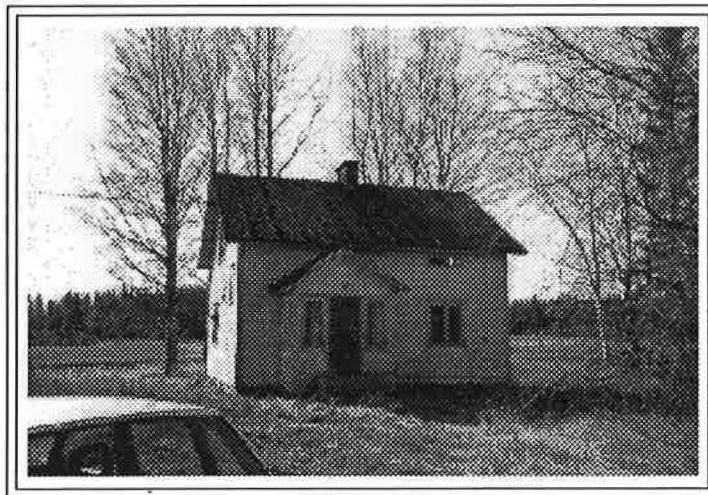
En jäänyt odottelemaan lisää kirjeitä maaseutuviranomaisilta, vaan soitin juuri ennen vappua jokaisen tutkimusalueen kuntaan ja pyysin luetteloja kylätoimikuntien yhteyshenkilöistä. Lisäksi tilasin luomuviljelijöiden yhteystiedot, koska ajattelin että

luomuviljelijät saattaisivat olla tavallista kiinnostuneempia apu-työvoimasta. Vain parista kunnasta en saanut pyytämiäni tietoja.

Toukokuun alussa alkoi pikku hiljaa tulla myös kiinnostuneiden ”torppareiden” ilmoittautumisia. 9.5. oli jo 6 ”uustorpparia” ilmoittautunut, vaikka tämän eteen ei oltu tehty lainkaan markkinointityötä. Loppujen lopuksi huhti-toukokuun vaihteessa parikymmentä kotitaloutta ilmoittautui projektiin mukaan. Aavistelen, että pienelläkin mainonnalla on saatavilla uustorppareita niin paljon, että läheskään kaikille ei ole osoitettavaa taloa. Tämän aavistuksen perustana on tutkimuskirjallisuudesta ja omasta tutkimustyöstäni pohjautuvat ennakkokäsitykset. Näiden ensimmäisten uustorpparien joukossa on jo hyvin mielenkiintoisia tapauksia, ”eko-ihmisiä”, lapsiperheitä, nuoripari, työtön viisihenkinen perhe, hevosharrastajia jne...toivottavasti taloja alkaa löytyä.

3.2. Toukokuu

Laadin kirjeen sekä kylätoimikunnille (ja muille maaseutuyhdistyksille, kuten maamiesseurat, maa- ja kotitalousnaiset jne.) että luomuviljelijöille. Tutkimusalueella on kaikkiaan 154 maaseutuyhdistystä, joten ne edustavat melkoista maaseudun kehittämispotentiaalia niin halutessaan. Luomuviljelijöitä oli kaikkiaan 87. Luomuviljelijöitä löytyi kaikista muista kunnista paitsi Merijärveltä, Oulaisista, Kärsämäeltä, Haapajärveltä ja Sievistä. Näin ollen heidänkin osaltaan alueellinen kattavuus oli hyvä.

KUVA 3. Talo Reisjärvellä.

9.5. sain kirjeen sekä Alavieskan että Halsuan maataloussihteereiltä, edellisessä 18 ja jälkimmäisessä 37:n rakennuksen yhteystiedot. Mielenkiintoista nähdä kuinka moni näistä tähtää, kun ensimmäisestä ”potista” oli löytynyt vain 1 kiinnostunut.

Kävinkin kamerani kanssa katsomassa Reisjärvellä olevaa taloa, joka oli juuri ja juuri asuinkelpoinen, tosin vasta pienen kunnostuksen jälkeen. Kylällä oli myös kauppa, koulu ja posti.

Annoin omistajan puhelinnumeron kahdelle uustorpparille ja jäin odottelemaan mahdollista ensimmäistä sopimusta. Lupasin ottaa yhteyttä uustorppareihin parin päivän kuluttua, jotta voisin joko kirjata ensimmäisen sopimuksen tai sitten pitää heidät listoilla tulevaisuutta varten. Tarkoitukseni oli myös lähettää periaatteellisen sopimuksen synnyttyä ehdotus vuokrasopimuskaavakkeesta sekä rakennuksen omistajalle että uustorpparille.

Päätin hieman muuttaa yhteydenottotyylini tulevien maaseutuviranomaisten hankkimien rakennusten tai asuntojen osalta, koska ensimmäisen kierroksen puhelinsoittoni rakennusten omistajille eivät olleet tuottaneet hyviä tuloksia. Päätin jättää puhelinsoitot pois ja kirjoittaa omistajille lähettämäni kirjeeseen, että he voivat soittaa tai kirjoittaa minulle jos ovat kiinnostuneita. Päätin, että ei näitä ihmisiä kannata yrittää taivuttaa vastoin heidän tahtoaan mukaan. Kyllä aikuiset ihmiset tietävät, jos he jotain haluavat. Ongelmana näissä maatalousviranomaisten etsimissä asunnoissa on se, että tietääkseni suurimmaksi osaksi ovat kyseessä sellaiset tapaukset, joissa ei ole etukäteen kysytty rakennuksen tai asunnon omistajan kiinnostusta, vaan on vain ilmoitettu minulle heidän yhteystietonsa.

Kylätoimikuntien ja luomuviljelijöiden osalta tilanne on todennäköisesti parempi, jos heiltä päin vain alkaa tulla ilmoituksia. Oletan, että näissä tapauksissa halukkuutta on jo etukäteen kysytty ja jos talo on minulle näitä teitä ilmoitettu, niin uskon että rakennusten omistajat ovat suurimmaksi osaksi lähdössä mukaan projektiin.

11.5. postitin kirjeet Halsuan ja Alavieskan maataloussihteerien lähettämiin osoitteisiin, postitin myös lopuille luomuviljelijöille kirjeen. Tämän jälkeen olin viikon lomalla 14.5. - 22.5. Loman aikana minulle soitti Aamulehden toimittaja Päivi Vasara, joka pyysi haastattelua Uustorppariprojektiin liittyen. Sovimme tapaamisesta kotonani Hämeenkyrössä. Haastattelussa kerroin mahdollisimman yksityiskohtaisesti hänelle projektin tavoitteista ja tämänhetkisestä tilasta. Tuloksena oli, että juttu oli Aamulehden etusivulla 21.5. ja lisäksi kotimaan osastolla oli koko sivu maallemuutosta, josta noin puolet koski Uustorppariprojektiä. Juttu oli varsin positiivinen ja näin uustorppariajatus tuli kertaheitolla varsin tunnetuksi muuallakin kuin Keski-Pohjanmaalla.

Jutun lopussa olivat molemmat työnumeroni, jos joku olisi kiinnostunut projektista. Odotin maanantaina 23.5. töihin palattuani todellista puhelinruuhkaa, mutta ihmeekseni sain huomata, että näin ei tapahtunut. Tämä oli mielestäni erittäin kummallista, koska olin ollut aivan varma, että kaupungeissa olisi roppakaupalla ilmaisesta maallemuutosta kiinnostuneita ihmisiä. Päätin antaa ajan kulua.

23.5. sain toki pari puhelinsoittoa, eli yhden muuttohalukkaan ja yhden vuokraajan. Muuttaja oli oululainen kirjailija, joka halusi asua pidempiaikaisesti uustorpparina, lieneekö mielessä ollut kirjan teko aiheesta ”Elämäni uustorpparina”? Vuokralle tarjottu talo oli Halsualla ja sovinkin, että menen katsomaan ja kuvaamaan taloa 25.5. klo. 8.00.

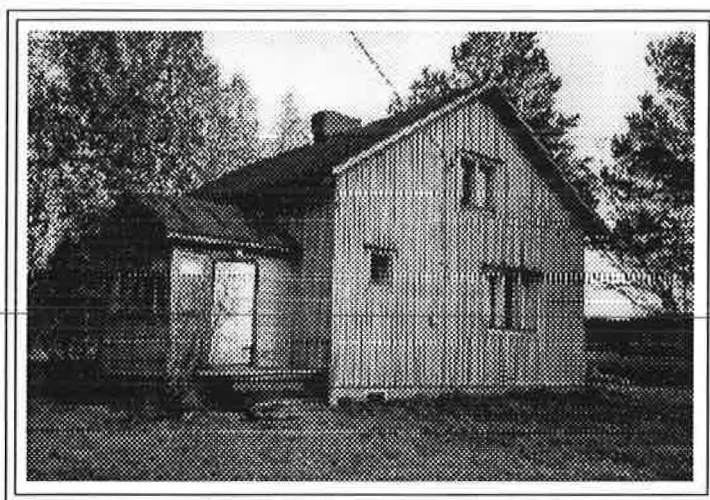
Tiistaina soitti Kärsämäeltä Miilurannan kylätoimikunnan edustaja ja tarjosi paria taloa ja ja noin kymmentä tonttia myyntiin. Otin tarjouksen vastaan, vaikka se ei vastannutkaan projektin tavoitteita. Keskustelin hänen kanssaan siitä, miksi ihmiset ovat niin haluttomia osallistumaan tähän projektiin. Hänen kokemuksensa mukaan kieltäytymiset johtuivat joko siitä, että talot olivat heidän mielestään liian huonokuntoisia tai sitten epäluuloisuudesta vieraita ihmisiä kohtaan. Mieluummin siis annettiin talon homehtua asumattomana kuin annettiin sitä korvausta vastaan muiden asuttavaksi, mikä olisi ollut jo yksin talon säilymisen kannalta järkevä ratkaisu. Tämä tieto mielessäni ajattelin, että olisiko viisaampaa aloittaa alusta ja käynnistää Keski-Pohjanmaalla talojen välityspalvelu etelän ihmisille, eli siis maalaistaloja vuokralle ja myyntiin, joko kesäksi tai pysyvästi.

KUVA 4. Talo Halsualla.

Keskiviikkona 25.5. kävin Halsualla tarkastamassa järjestyksessään toisen torpan, vuonna 1936 rakennetun pohjalaistyyllisen talon. Talo oli noin 2 km päässä Halsuan kirkolta, eli palvelut olivat lähellä. Itse talo oli korkeintaan välttävässä kunnossa ja se olisi kyllä asuttava, jos siinä olisi peseytymismahdollisuudet. Mutta suihkua tai saunaa ei ollut; tosin oli saunan aihio, eli kiuas ja huone ympärillä täynnä kaikkea rojua. Lisäksi negatiivisena seikkana mainittakoon, että pihapiirissä oli yksi rakennus sikalana, suuruudeltaan muistaakseni 50 sikaa. Hajuhaitat olisivat siis sopivalla tuulella ilmeiset. Työpalvelukseksi tästä kaikesta isäntä esitti töitä kaksi päivää viikossa, joko remonttia tai metsätöitä, pidin vuokraa hieman liian suurena asumistasoon nähden.

Kaikkiaan Aamulehden jutun seurauksena soitteli 25.-27.5. kymmenkunta Tampereen suunnalla asuvaa ihmistä. Suurin osa näistä halusi kuitenkin muuttaa Tampereen seudulle, eli lehtijuttu oli osittain ymmärretty väärin. Otin kuitenkin kiinnostuneiden tiedot ylös tutkimuksellisista syistä.

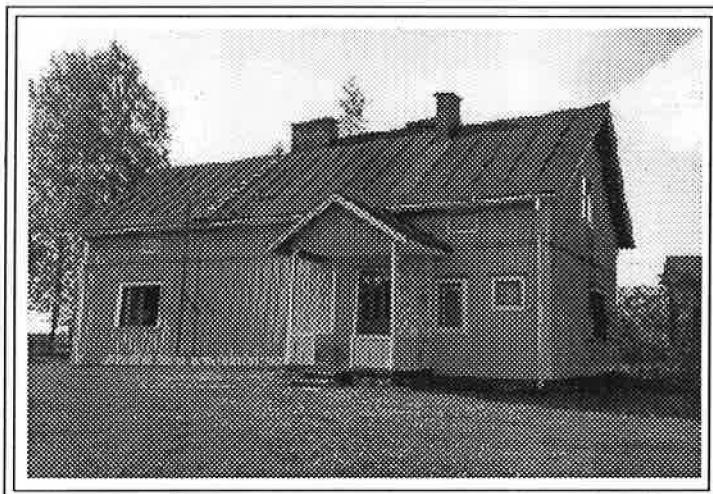
KUVA 5. Talo Nivalassa.

30.5. kävin katsomassa Nivalassa järjestyksessään kolmannen keskipohjalaisen torpan, kontakti oli Nivalan maatalousihteri Hannu Töllin ansiota: hän oli painostanut hieman halutonta viljelijää mukaan projektiin; vieläkään ei ole täysin varmaa lähteekö hän mukaan, mutta ensimmäinen askel on jo otettu. Itse talo oli samaa tasoa kuin Reisjärven talo: nippa nappa asuinkelpoinen. Jos remonttirahat jostain löytyvät, niin pintapuolisen remontin jälkeen talo olisi asumiskelpoinen.

3.3. Kesäkuu

Viikko 22 (30.5.-3.6.) kului melko tiiviisti uuden postituskierroksen merkeissä. Laadin uuden, nyt samansisältöisen kirjeen kaikille kohderyhmille, eli rakennusten omistajille, kylätoimikunnille/vastaaville ja luomuviljelijöille. Nyt kirjeitä oli yli sata enemmän kuin ensimmäisellä kierroksella, koska Sievin kunta oli hankkinut Väestörekisterikeskukselta listauksen kunnan alueella olevista tyhjiillään olevista rakennuksista. Näitä rakennuksia oli Sievin maaseudulla yhteensä 107 kappaletta ja enemmänkin olisi ollut, mutta omistajat olivat jo ehtineet kuolla. Laitoin kirjeeseen tiedon siitä, että projekti oli jo lähtenyt käyntiin ja että jokusia ”torppiakin” oli jo löytynyt. Todellista määrää en kehdannut kirjoittaa. Luettelin kirjeessä ilmoittautuneiden uustorppareiden ammatteja ja kerroin että suuri osa kotitalouksista on lapsiperheitä. Näillä tiedoilla toivoin rohkaisevani hitaasti syttyviä maaseudun ihmisiä mukaan.

Keskustelin loppuviikosta Tampereen yliopiston aluetieteen laitoksella ystäväni kanssa projektiin liittyvistä ongelmista. Sain maaseudun kehittämistyössä olleilta Lauri Hautamäeltä ja Torsti Hyyryläiseltä mainioita neuvoja ja ideoita. Mikäli uudet kirjeet eivät tuota sanottavaa tulosta, on syy todennäköisesti siinä, että pelkkä kirjeen kautta tuleva kontakti ei ole riittävä, vaan tarvitaan konkreettinen kosketus kylätoimikuntien edustajiin. Rakennusten omistajat tuskin lähtevät kovin kaukaa Kokkolaan asti kuulemaan projektista, mutta kylätoimikuntien kohdalla tämä saattaisi onnistuakin.

KUVA 6. *Talo Reisjärvellä.*

KUVA 7. *Talo Lohtajalla.*

Mikäli projekti ei nyt lähde vetämään toivotulla tavalla, järjestän Kokkolassa tiedotus- ja ideointikokouksen kaikille Keski-Pohjanmaan kylätoimikuntien edustajille. Kokouksessa esitellään projektin keskeisin sisältö, tämänhetkinen tila, uustorppareiden taustatietoja (perhemuoto, ammatti jne.) ja lisäksi otetaan vastaan kylätoimikuntien ideoita projektin edistämiseksi. Samalla on hyvä tilaisuus selvittää sitä, miksi projekti ei ole vielä lähtenyt

kunnolla käyntiin. Mahdollisesti saattaisi olla vielä eduksi saada pari uustorpparia paikalle tähän kokoukseen.

Edellisestä erillisenä ideana on myös yhteydenotto koulutoimenjohtajiin, joilta voisi saada tiedon lopettamisuhan alaisista kouluista, jolloin voisi tehostetusti tehdä yhteistyötä näiden alueiden kylätoimikuntien kanssa rakennusten löytämiseksi lapsiperheille.

Uusien kirjeiden ansiosta kävin katsomassa kolmea uutta torppaa 6.-7.6.!!! Yksi oli Kalajoella, yksi Lohtajalla ja yksi Reisjärvellä. Kaksi näistä torpista oli kunnoltaan varsin hyviä ja yksi oli heikko. Toinen hyvistä torpista tulisi todennäköisesti vuokrattavaksi rahasta, jos sopivaa työtä ei löydy; hinta lienee 1000 mk paikkeilla kuukaudessa.

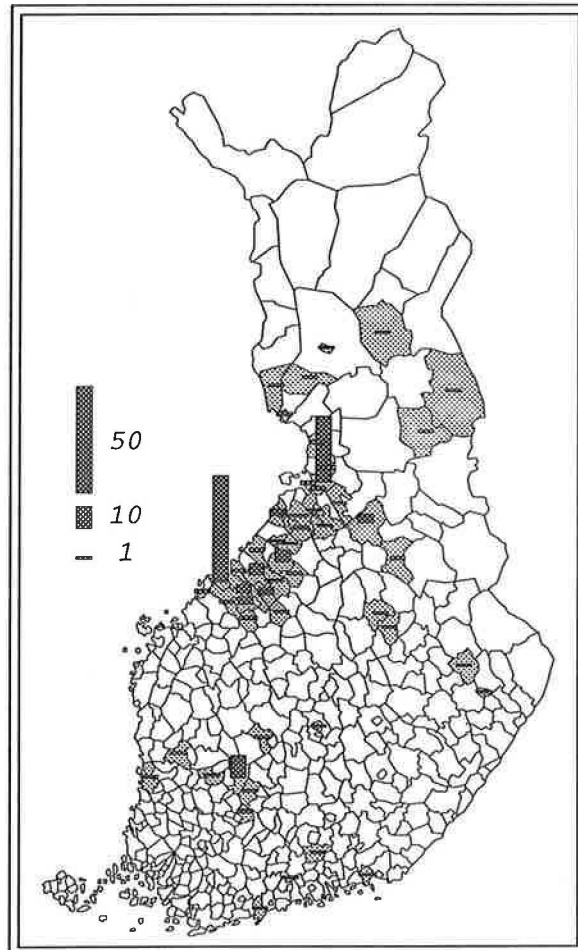
Reisjärven talon omisti henkilö, joka käytti taloa vain kesäisin. Talo oli aivan kaupan naapurissa ja keskustaankin oli matkaa vain pari kilometriä. Talo oli hyvässä kunnossa, siinä oli kunnallistekniikka ja se oli täysin kalustettu. Lohtajan talo oli tasoltaan ja varustukseltaan samaa luokkaa. Kalajoen talo oli varsin heikkokuntoinen, lahottajasieni oli tehnyt tehtävänsä perustassa, itse asiassa olimme isännän kanssa vähällä pudota lattian läpi taloon tutustuessamme. Hyväntuulinen isäntä totesi, että taloa saisi asua ilmaiseksi, vuokraksi riittäisi se, että kaupunkilainen ja maalainen oppisivat ymmärtämään toisiaan...

KUVA 8. Talo Kalajoella.

Nyt olin tutustunut kuuteen vuokraushalaiseen keskipohjalaiseen ihmiseen ja huomasin että neljä näistä kuudesta tuntuivat olevan ns. avainhenkilöitä. Tarkoitan tällä sitä, että he ovat keskimääräistä aktiivisempia ja osallistuvampia ihmisiä: yksi on kylätoimikunnan puheenjohtaja, yksi on aktiivinen luomuviljelijä, yksi on mukana kunnallispolitiikassa ja yksi ottaa kantaa kotikuntansa asioihin asioiden usein kunnantalolla. Kahdesta en päässyt selville olivatko he "tavallisia" maatalon isäntiä, vai oliko heilläkin tilan ulkopuolisia aktiviteetteja.

7.6. sain idean lähettää kaikkien torppien yleistiedöt valokuvineen kaikille uustorppariksi haluaville. Näin minun ei tarvitsisi koko ajan "metsästää" ihmisiä kysellen, onko ehdotettu paikka kelvannut. Toisena etuna olisi se, että vuokraaja saisi itse valita yhteydenottojen perusteella mieleisensä vuokralaisen. Ensinnä pitäisi tiedottaa torppien omistajille tästä käytännöstä ja vasta sitten lähettää mainitut tiedot uustorppariksi haluaville.

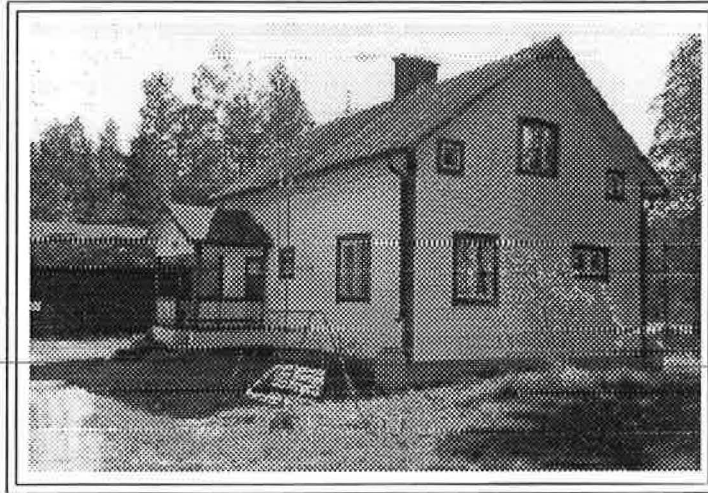

KUVA 9. Taloesitteen tilanneet kunnittain.

7.6. aloin edellispäivän keskustelujen pohjalta pohtia erästä vakuutuksellista ongelmaa: mitä jos uustorppari loukkaa itsensä ollessaan töissä, esimerkiksi rissavotassa maksamassa kuukauden vuokraansa. Kuka korvaa vahingot: isäntä, torppari itse vaiko vakuutusyhtiö? Tästä täytyy ottaa selvää.

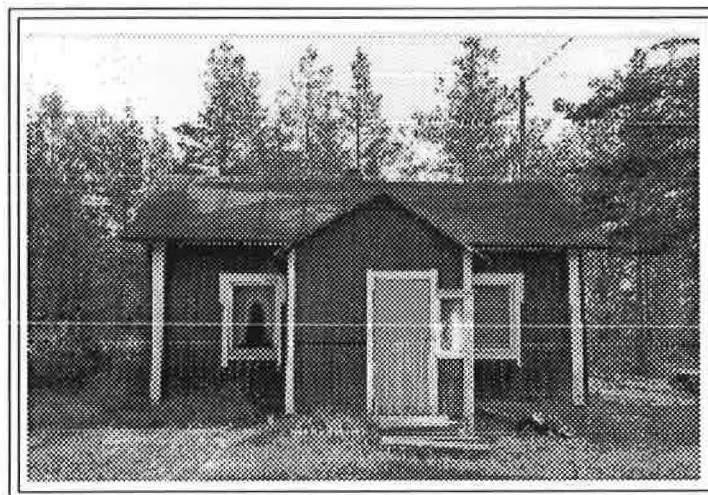
7.6. postitin loputkin uuden postituskierroksen kirjeet, eli 107 kirjettä sieviläisille rakennusten omistajille. Samana päivänä oli myös ohjausryhmän toinen kokous. Kokouksessa käsiteltiin projektin nykytilaa, jota selvittelin läsnäolijoille. Kokouksen merkittävin anti oli alustava päätös järjestää kokous kylätoimikuntien edustajille heinäkuussa. Kokouksen tarkoitus olisi luoda intoa kylätoimikuntiin sitä kautta, että he

itse olisivat mukana ideoimassa projektia ja sen toteutusta ja samalla kokiotulisi heille tutummaksi ja turvallisemmaksi. Instituutti voisi tarjota joko pullakahvit tai sitten aterian/voileivät.

KUVA 10. Talo Kalajoella.

Ensimmäinen julkis ilmoittautui projektiin 9.6. Tampereen puhelimeni vastaajaan. Miina Äkkijyrkkä Artjärveltä soitti ja ilmoitti olevansa halukas antamaan vuokraamiaan rakennuksia asumiskäyttöön työpalvelua vastaan. Keskustelin pitkään Miinan kanssa ja hänkin oli sitä mieltä, että tämän projektin hidasteena on suomalaisen maaseudun ihmisten ”helvetinmoinen epäluuloisuus”. Miinalla on suomensukuista originaaleja nupopäälehtiä, jotka tarvitsevat hoitajan hänen ollessaan paljon kesäaikaan poissa, myös pari koiraa ja kissoja on huollettavana. Tarjolla oleva talo on todella suuri, siinä mahtuisi asumaan useampikin perhe.

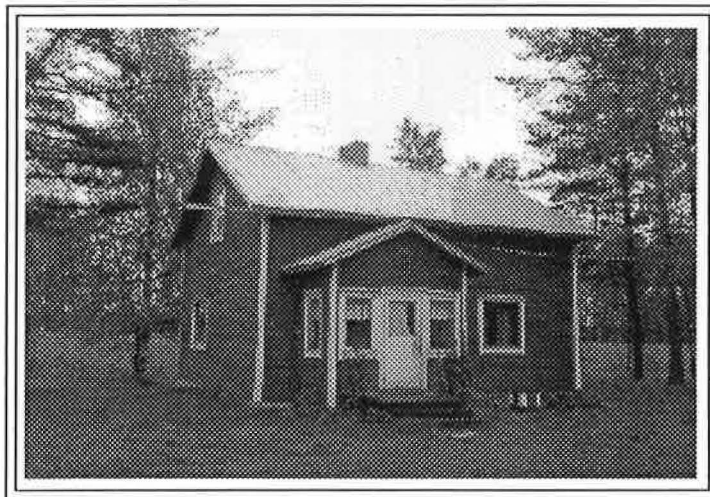
KUVA 11. Talo Alavieskassa.

13.6. järjestelin tiedostojani ja ohjelmiani, koska olin saanut uuden koneen Instituutilta käyttöni. Tämä onkin jo ihan kelpo laite 486-PC, jolla hommat sujuvat ilman turhia odotusaikoja. Vanha kone tuppasi käymään hermojen päälle, kun suuri osa työajasta kului komentojen toteuttamiseen. Olin viime viikolla skannannut Aluetieteen laitoksella ottamiani torppien kuvia, joista nyt laadin Freelance-ohjelmalla esitteitä torpista. Olen jo lähettänyt kolmen ensimmäisen torpan kuvaesitteet kaikille muuttohalukkaille ja lähetän ensi viikolla 3-5 torppaa lisää, kunhan saan kuvat skannattua. Skannatuna esitteistä saa paljon selkeämpiä ja kauniimpia kuin kopiokoneella, joka jättää hieman huonoa jälkeä valokuvista.

Tämä taktiikka tuntuu hyvältä, eli että lähetän kaikista torpista esitteen kaikille kiinnostuneille, tehtäväksi jää näin ollen ainoastaan ottaa silloin tällöin yhteys rakennusten omistajiin ja kysyä, onko tullut "diilejä". Vielä ei ole yhtään sopimusta voimassa.

Huomenna 14.6. lähden katsomaan yhtä torppaa Kalajoelle ja yhtä Alavieskaan. Takaisin pitää ehtiä klo. 14.00 mennessä, jolloin alkaa ravintola Sevillassa tutkimusjohtaja Seppo Raiskin läksiäispäivälliset. 15.6: Kalajoen torppa oli hyvässä kunnossa, omistajalla oli kettutarha ja lisäksi jonkin verran lehmiä ja sonneja. Vuokra tulisi kuitenkin maksettavaksi rahalla. Alavieskan torppa oli varsinainen torppa; pieni "mummon mökki", jossa voisi asua korkeintaan lapseton nuoripari tai yksinäinen ihminen. En päässyt käymään sisällä, koska omistajalla ei ollut aikaa tai halua esitellä taloa. Mökki oli kyllä kalustettu, mutta kunnoltaan korkeintaan tyydyttävä.

Päätin alkaa joutoajallani kehittämään ideaa ensi vuoden leivän takeeksi. Päässäni oli kypsymässä idea valtakunnallisesta autiotalospelvitys/kehittämishankkeesta. Rahoitusta hakisin maaseutupoliitiikan neuvottelukunnalta.

KUVA 12. Talo Vetelissä.

15.6. kävin katsomassa Vetelissä aika hyväkuntoisen torpan, joka oli ollut maatilamatkailukäytössä, mutta tämä bisnes ei ole ollut kovan kilpailun vuoksi tarpeeksi kannattavaa. Talo on samassa pihapiirissä kuin oma talo. Talossa oli kunnallistekniikka, hyvä sauna pihassa ja siisti kalustus sisällä. Vuokra olisi mahdollista maksaa lomitustyöllä, koska talossa oli lehmiä ja omistajat olivat kiinnostuneita työvuokrasta.

Vietin juhannusviikolla kolme päivää lomaa, koska autoni jäädytin hajosi, enkä saanut sitä kuntoon maanantaihin 20.6. mennessä, jolloin olisi pitänyt lähteä Kokkolaan. Loman aikana olin saanut joitakin viestejä Tampereen puhelinvastaaajaani, mutta ne eivät aiheuttaneet sen kummempia toimenpiteitä.

27.6. postitin kaikille uustorppareille tiedot ja kuvat kaikista torpista. Lähetin myös torppien omistajille kirjeen, jossa oli liitteenä vuokrasopimusmalli ja kehoitus ottaa yhteyttä omaan vakuutusyhtiöön siinä tapauksessa, että vuokraa maksetaan työllä. Näin vältytään mahdollisilta ikäviltä yllätyksiltä.

28.6. ei ollut juuri mitään töitä tehtävänä, joten valmistelin tutkimussuunnitelmaa Autiotaloprojektista. Olen suunnitellut valtakunnallista maaseudun tutkimus- ja kehittämishanketta, jossa kartoitetaan kaikki maaseudun autiotalot ja ryhdytään välittämään niitä maallemuutosta kiinnostuneille ihmisille.

Nyt on ehkä aika aloittaa kylätoimikuntakokouksen suunnittelu. Parin päivän päästä on myös jälleen aika tarkastaa montako torppaa on asuttuna ja montako vielä vapaana.

3.4. Heinäkuu

4.7. lähetin kutsun kaikille 154:lle maaseutuyhdistykselle saapua idea- ja suunnittelu-palaveriin Kokkolaan Chydenius-Instituuttiin 26.7., klo. 12.00 ja varasin tilaisuutta varten yhden luokan. Tilaisuudessa on myös kahvitarjoilu.

KUVA 13. Talo Kälviällä.

5.7. kävin katsomassa Kälviällä yhden torpan. Se oli tyydyttävässä kunnossa. Kiusallisen ongelman aiheuttivat muurahaiset, jotka olivat vallanneet talon alakerran eivätkä olleet suostuneet lähtemään lukuisista häätöyrityksistä huolimatta. Isäntä oli luomuviljelijä ja kiinnostunut vuokran saamisesta työpalveluina.

5.7. soitin Tapiolaan ja tiedustelin työpalveluun liittyviä vakuutuskiemuroita. Mitään yhtenäistä vastausta ei ole, vaan vakuutustarve- ja kustannukset vaihtelevat työn laadun ja talon vuokran mukaan, koska työpalkaksi lasketaan vuokrasumma.

Yhdessäkään torpassa ei vielä 6.7. ollut asukkaita, joten laitoin 16.7. ilmestyväksi kunnan ilmoitukset torpista Keskipohjanmaa- ja Kaleva -lehtiin vuokralle tarjotaan - palstalle.

19.7. kävin katsomassa yhden ”torpan” (200 m²) Haapavedellä, talo oli niin hieno, että teki mieli muuttaa siihen itse. 200 m² talo, joka oli peruskorjattu 10 vuotta sitten. Talossa oli ruhtinaallisen suuret huoneet ja kaikki mukavuudet; tämän lisäksi maata oli ympärillä 100 hehtaaria...

KUVA 14. Talo Haapavedellä.

Ilmoitusten perusteella on nyt 20.7. mennessä tullut 126 soittoa (kahden päivän aikana!!!) ja olen postittanut kyseisille henkilöille esitteet taloista, joita on 12 kappaletta; jokaista torppaa kohti on siis 10 kotitaloutta. Jo on kumma jos eivät torpat saa nyt asukkaitaan... Puhelinsoittojen perusteella voin päätellä että projektin alussa esittämäni oletus maallemuuton suosiosta pitää vahvasti paikkansa. Voi vain kuvitella, minkälaisia lukumääriä valtakunnallinen tiedotuskampanja saisi aikaan.

Postitin tänään myös Pyhäsalmen kaupunkiin parillekymmenelle rakennuksen omistajalle yhteyskirjeen. Kaupungin maataloussihteeri oli lähettänyt minulle asiaa koskevan kirjeen. Myöhäinen yhteydenotto johtui siitä, että hän oli aikanaan delegoinut tehtävän kylätoimikunnille, jotka eivät olleet tehneet mitään näkyvää asian eteen.

Tänään minua tulee haastattelemaan Yleisradion toimittaja Tänään iltapäivällä - lähetykseen valtakunnanverkkoon. Tarkoituksena on keskustella Uustorppariprojektista ja maaseudun kehittämisestä yleisemminkin. Haastattelu pidettiin ja se sujui ihan mukavasti.

Yllätys, yllätys!!! Yksikään kylätoimikunta ei ole ilmoittanut edustajiaan kokoukseen, johon lähetin kutsun kaikkiaan 154:lle maaseutuyhdistykselle. Mistähän tämä kaikki kertoo?

25.7. annoin haastattelun Radio Kokkolaan puhelimen välityksellä. Kritisoin melko voimakkaasti keskipohjalaisen maaseudun talonomistajia siitä, että he eivät ole lähteneet mukaan projektiin. Toimittaja kyseli ”mukavia” kysymyksiä ja juttu eteni kriittisen juoheasti.

Tänään soitti ensimmäinen kylätoimikunnan edustaja, ilmoittautui huomiseen kokoukseen, jota ei todennäköisesti pidetä. Soittaja oli yksi torpanvuokraajista. Tämä on käsittämätön maakunta! Kuinka passiivisia ihmiset voivatkaan olla: maaseutua ollaan kaivamassa heidän jalkojensa alta ja he vain katselevat tyytyväisenä kolmosvisaa ja talonpojan rallia televisiosta, silloin kun heillä olisi tilaisuus saada uusia asukkaita kotikylälleen. Joukkoviihde on tehnyt tehtävänsä: talkoohenki ja yhteisten asioiden hoito on hävinnyt lähes olemattomiin!

Valmistelin postitusten jälkeen autiotaloprojektia, tutkimussuunnitelmaa on vielä viimeisteltävä. 26.7. tiistaina soitti radiotoimittaja Reisjärveltä, hän halusi tehdä juttua maatalousradioon. Minun olisi ilmeisesti pitänyt lähteä ajelemaan Reisjärvelle, mutta en voi lähteä, koska rahat on tarkoitettu torppien katsastusta varten. Sovimme että hän tekee haastattelun puhelimitse lähiaikoina. Mistäköhän tämä yht’äkkäinen radioiden kiinnostus johtuu? Toivottavasti se poikii muassaan uusia torppia...

27.7. tein töitä kotonani kirjoittaen tutkimusraporttia ja valmistellen autiotaloprojektia ensi viikon tapaamistani silmällä pitäen. Laadin myös rakennuksen tietojen kyselylomakkeen autiotaloprojektia varten. Tänään soitti yksi ihminen ja tilasi ilmaisen esitteen, muita työhön liittyviä puheluita ei tullut.

3.5. Elokuu

Projekti on tällä hetkellä hieman masentavassa vaiheessa: uusia torppia ei ilmoiteta, kylätoimikunnat ja muut maaseudun yhdistykset eivät ole kiinnostuneita projektista ja

mitään muutakaan tehtävää ei oikein ole. Täytyy yrittää keksiä itselleen mielekäästä tekemistä asian tiimoilta.

Sain idean: laitan Keskipohjanmaahan ja Kalevaan ilmoituksen, jossa tarjotaan ilmaista vuokravälityspalvelua tyhjen maaseuturakennusten omistajille. Saman kokoiset ilmoitukset sunnuntain lehtiin, josko näin saisi pari taloa lisää...

Maatalousradion Nikula teki juttunsa puhelinhaastatteluna, keskustelimme samoista aiheista kuin kaikissa aikaisemmissakin haastatteluissa, haastattelu kesti noin 5 minuuttia.

“Kansan tahto” -lehdessä oli iso juttu projektista: koko takasivu ja pala etusivusta. Varsin kriittinen artikkeli, mutta sisälsi asiaakin. Toimittaja yritti minua kerran kiinni ja kun ei heti onnistunut teki jutun haastatellen suoraan vuokraajia ja esitteiden tilaajia. Aika outo ratkaisu, koska jätin hänelle samana päivänä soittopyynnön, kun hän oli yrittänyt minua kiinni. Hän ei kuitenkaan jostain syystä vastannut soittopyyntöön. Ilmeisesti jutun sävy ja sisältö oli pitkälle ennalta suunniteltu. Kommunistitoimittaja hemmotteli artikkelissaan pientä ihmistä, joka oli tilannut ilmoituksen perusteella suttuisen ja ala-arvoisen esitteen. Hän ei mitenkään korostanut sitä, että esite oli ilmainen ja että sen sai pelkällä puhelinsoitolla kuka hyvänsä parin päivän toimitusajalla, myös jatkossa uusien talojen myötä sama palvelu on ollut ilmaista ja automaattista.

3.8. tein tarkastuksen torppien tilasta. Sain kuulla, että kolmeen ollaan muuttamassa, vastaavasti 3 omistajaa vetäytyi pois projektista. Näin ollen välitykseen jäi ainoastaan neljä keskipohjalaista ja kaksi alueen ulkopuolella olevaa rakennusta.

7.8. kävin Helsingissä Sisäasiainministeriön neuvottelevan virkamiehen Eero Uusitalon puheilla. Keskustelimme autiotaloprojektini suunnitelmista ja näkymistä. Keskustelimme lisäksi hänen väitöskirjatyöstään sekä uustorppariprojektista. Kaikkiaan aihetta riitti 45 minuutin ajaksi, jonka jälkeen lähdin takaisin kohti Kokkolaa.

8.8. toteutin ideani ja laitoin lehti-ilmoituksen Keskipohjanmaan sunnuntainumeroon 14.8.. Ilmoitus koski ilmaista vuokravälitystä sellaisille ihmisille, joilla on tyhjillään oleva rakennus Keski-Pohjanmaan maaseudulla.

15.8. aloitin jälleen yhden postitusruljanssin. Lähetin kyselylomakkeen kaikille rakennusten omistajille, maaseutuviranomaisille, kylätoimikunnille ja luomuviljelijöille. Tiedustelin yksisivuisessa lomakkeessa miksi he eivät olleet lähteneet mukaan uustorppariprojektiin, miten projektin olisi voinut toteuttaa paremmin ja muita vastaavia kysymyksiä. 16.8. Soitti Kalevan Ylivieskan toimituksesta toimittaja ja kyseli projektin nykytilasta, kerroin hänelle lyhyesti “missä mennään”.

Esitteiden tilaajia on 20.8. tarkalleen 200 kotitaloutta ja vuokralle tarjottavia taloja 12. Suurimmaksi osaksi talot ovat tarjolla rahavuokraa vastaan. Uusimman lehti-ilmoituksen perusteella tuli 6 uutta taloa välitykseen. Nämä uudet talot poikkeavat aikaisemmista siinä, että ne ovat tasoltaan huomattavasti parempia kuin uudet. Johtuneeko

sitten siitä, että työpalvelua ei otettu ideana esiin, vaan kyseessä on normaali vuokrauskäytäntö. Talot sijaitsivat Himangalla, Kokkolassa, Alavieskassa, Lievestuoreella, Ruotsalossa ja Kaustisilla.

Elokuun viimeisen viikon alussa olin saanut n. 80 kyselylomaketta takaisin, päätin odotella vielä viikon, ennen kuin ryhtyisin purkamaan niitä taulukoiksi ja tekstiksi. Loppuviikon vietin Tampereella kirjoitellen tätä loppuraporttia ja tehden siihen kuvia, karttoja yms.

3.6. Syyskuu

Syyskuun alussa sain puhelun Keskipohjanmaa-lehden toimittajalta, joka halusi tehdä lehtijutun projektin nykytilasta. Haastelimme puhelimessa niistä jo niin tutuiksi tulleista asioista. Hän lupasi soittaa jollekin maallemuuttajalle ja haastatella tätä projektiin ja omaan maallemuuttoon liittyen.

Kirjoittelin ensimmäisellä viikolla jälleen loppuraporttia ja valmistelin kyselytutkimuksen esitysmuotoa. Vapaamuotoiset kysymykset ovat aina hieman hankalia purkaa tuloksiksi, mutta pidän niitä kuitenkin tiukasti strukturoituja valmiita vaihtoehtoja parempana, koska näin on mahdollista saada sellaisiakin vastauksia, mitä ei itse olisi osannut ottaa huomioon.

Soitin Chydenius-Instituuttiin ja kysyin onko lomakkeita tullut lisää. Niitä oli pöydälläni 11 kappaletta, saan ne huomenna postissa ja aloitan selvitystyön yhteensä 96:n lomakkeen pohjalta. Pyysin tutkimusosaston sihteeriä tekemään välitilinpäätöksen, koska halusin tietää projektin tämänhetkisen taloudellisen tilan.

12.9. sain valmiiksi kyselylomakkeiden purkamisen tekstiksi. Tulokset olivat osin melko yllättäviä, esimerkiksi vastaajat ehdottivat parannuksena tiedotuksen lisäämistä, vaikka juuri tiedotus on mielestäni ollut projektin vahva puoli. Toisaalta oli yllättävää, että niin moni ilmoitti, että ei omista tyhjää taloa vaikka olin saanut tällaisen tiedon toisaalta...

13.9. soitin kaikkiin vapaina oleviin taloihin, tiedustellakseni onko niihin muutettu. Sain kiinni noin puolet omistajista; yksi talo oli sopimusta vaille myyty eräälle esitteiden tilaajalle ja toinen oli vuokrattu projektin ulkopuoliselle henkilölle. Muihin taloihin oli tullut pari puhelinsoittoa. Mielestäni on yllättävää, että taloja oli kysytty niin laimeasti. Olisiko alkukesän innostus johtunut siitä, että ihmiset juoksivat kesäasuntojen perässä? Nämä uudet talot ovat sentään melko hyväkuntoisia. Syy voi olla myös se, että "tosi" maaseudulle ei haluta muuttaa, vaan talon pitäisi olla lähellä Kokkolaa tai muuta isompaa kirkonkylää.

14.9. kirjoitin loppuraporttia kotonani. Suunnittelin myös loppuraportin graafista puolta, eli skannattujen talojen kuvien ja erilaisten karttojen sijoittelua ja tarvetta sekä tekstin ja kuvien taittoa. Olin saanut valtuudet taittaa loppuraportin itse, pidin tätä mieluisana ratkaisuna koska näin saan raportin näyttämään juuri sellaiselta kuin haluan. Loppuviikon valmistelin loppuraporttia aluetieteen laitoksella.

Syyskuun loppupuoliskon käytin loppuraportin kirjoittamiseen, karttojen, kuvien yms. tekemiseen sekä uuden, esitteen tilaajille suunnatun kyselylomakkeen valmisteluun ja postitukseen.

3.7. Lokakuu

Lähetinkin kyselylomakkeen kaikille esitteen tilaajille lokakuun alussa, yhteensä siis 200 kirjettä. On mielenkiintoista nähdä nouseeko vastausprosentti suuremmaksi kuin maaseudun sidosryhmille tehdyssä kyselyssä. Lokakuun ensimmäisen viikon osalta työpanos jäi muutoin melko vähäiseksi, koska valmistelin omia häitäni. Tekemistä riitti, koska teimme kaikki valmistelut itse.

17.10. ryhdyin purkamaan esitteen tilaajille lähettämiäni kyselylomakkeita, joita palautettiin lähetetystä 200:sta lomakkeesta kaikkiaan 74 kappaletta. Lokakuu kuluikin loppuun tässä työssä sekä loppuraportin ulkoasun ja sisällön viimeistelyssä.

4. KYSELYTUTKIMUS KOHDERYHMILLE

4.1. Maaseudun sidosryhmät

Koska projektiin kohdistunut kiinnostus oli varsin laimeata, katsoin aiheelliseksi tehdä eräänlaisen ”pikakyselytutkimuksen”. Laadin 6 kysymystä, jotka mahtuivat kaikki yhdelle sivulle. En uskaltanut esittää enempää kysymyksiä, koska projektissa mukana olevat osapuolet olivat tähän mennessä olleet niin passiivisia, että pelkäsin vastausprosentin jäävän liian pieneksi.

Kaikki lomakkeen mielipidekysymykset olivat ns. avoimia kysymyksiä. En laittanut valmiita vastausvaihtoehtoja, koska halusin että vastaajat ajattelevat mahdollisimman tarkkaan ennen kuin vastaavat. Ainakin itselläni on tapana vastata valmiisiin vastausvaihtoehtoihin hieman hutiloiden, koska en ole erityisen innostunut täyttämään kyselylomakkeita. Avointen vastausten ongelma on yleensä siinä, että eri vastausvaihtoehtoja tulee kiusallisen paljon. Tässä kyselyssä vastaukset olivat kuitenkin yhtä kysymystä lukuunottamatta yllättävän hyvin keskittyneet muutamisiin vaihtoehtoihin. Tämä lisää mielestäni vastausten luotettavuutta.

Vastausprosentit muodostuivat olosuhteet huomioiden tyydyttäväiksi, koska lähetin kirjeen vain kerran karhuamatta lisävastauksia. Lisäksi on huomioitava, että lähetin kyselyn vain niille, jotka eivät olleet ottaneet minkäänlaista kontaktia minuun; toisin sanoen aktiivisimmat henkilöt jäivät kyselyn ulkopuolelle. Kaikkiaan vastauksia tuli 96 kappaletta.

Vastausprosentit osaryhmittäin:

Kylätoimikunnat	23 % (32 kpl)
Luomuviljelijät	23 % (20 kpl)
Maataloussihteerit	63 % (10 kpl)
Rakennusten omistajat	21 % (34 kpl)

Maataloussihteerit olivat muista poiketen erittäin aktiivisia, tälle on toki luonnollinen selityksensä; kyselytutkimuksissa on havaittu selvä riippuvuus koulutustason ja kyselyihin vastaamisinnokkuuden välillä. Muiden ryhmien vastausprosentit olivat kukin 20 %:n luokkaa, joten tämä saattaa olla normaali keskipohjalaiselle maaseudulle kohdistuvan kyselyn vastausprosentti.

Ensimmäinen kysymys oli asetettu hieman eri tavalla kullekin vastaajalle (luvut ovat lukumääriä).

Taulukko 1. Onko tiedossanne kylänne alueella olevia tyhjillään olevia rakennuksia?
Onko teillä tyhjillään oleva rakennus omistuksessanne?
Onko tiedossanne kuntanne alueella tyhjillään olevia rakennuksia?

Vastaus	Kylätoimi- kunnat (n=32)	Luomu- viljelijät (n=20)	Maaseutu- viranomaiset (n=10)	Rakennusten omistajat (n=34)
Kyllä (46%)	34 %	10%	90%	65%
Ei (54%)	66 %	90%	10%	35%

Taulukosta 1 havaitaan, että rakennusten omistajat ja maaseutuviranomaiset ovat olleet projektin kannalta otollisimmat kohderyhmät, koska kyllä -vastauksia on molemmilla selvästi enemmän kuin ei -vastauksia. Toisaalta on yllättävää, että rakennusten omistajienkin joukossa on yli puolet sellaisia, joilla ei oman ilmoituksensa mukaan ole omistuksessaan tyhjillään olevaa rakennusta, vaikka minulle on tällainen tieto toiselta taholta ilmoitettu.

Noin puolet kyselyyn vastanneista kylätoimikunnista ilmoitti, että kylän alueella on tyhjillään olevia taloja. Luomuviljelijöiden osalta projekti on mennyt pahimmin ”ohi”, tosin tämä oli odotettavissakin. Lähetin nimittäin luomuviljelijöille kirjeen tietämättä, oliko heillä tyhjillään olevia rakennuksia vai ei. Tästä huolimatta projektiin lähti mukaan 2 luomuviljelijää, mikä on suhteellisen paljon projektissa mukana olevien talojen kokonaismäärä huomioiden. Taulukossa 1 näkyy lisäksi 2 viljelijää, joilla on tyhjillään oleva rakennus, mutta he eivät ole lähteneet mukaan, koska talolla on muuta käyttöä (taulukko 2).

Taulukko 2. Miksi ette halunnut lähteä mukaan uustorppariprojektiin? (Taulukossa on vain 5 merkittävintä vastausta, yhdellä vastaajalla voi olla useampi kuin yksi vastaus).

Vastaus	Kylätoimi- kunnat (n=32)	Luomu- viljelijät (n=20)	Maaseutu- viranomaiset (n=10)	Rakennusten omistajat (n=34)
Ei ko. taloa/taloja	38%	80%	-	26% (39 %)
Muussa käytössä	19%	10%	10%	38% (23 %)
Liian huonokuntoisia	22%	-	10%	18% (14 %)
Epäluuloisuus	13%	-	10%	6% (7 %)
Tiedon puute	10%	-	20%	6% (7 %)

Merkittävin osallistumattomuuden syy oli se, että ko. taloa/taloja ei ole. Etenkin luomuviljelijöillä tämä nousi selvästi tärkeimmäksi syyksi. Muista poiketen rakennusten omistajat -ryhmässä tärkein syy oli rakennuksen muu käyttö. Tällaista muuta käyttöä oli oma tai sukulaisten kesälomakäyttö, varastona käyttö tai tarkemmin selittämättä jäänyt muu käyttö. Ainoastaan maatalousviranomaisilla tärkein yksittäinen syy oli tiedon puute; tosin määrällisesti ainoastaan kahdella henkilöllä. Joka tapauksessa noin neljännes keskipohjalaisista autiotaloista näyttäisi tämän kyselyn perusteella olevan muussa käytössä ja noin kuudesosa olisi liian huonokuntoisia asumiskäyttöön. On varsin yllättävää, että peräti 39 % vastaajista ilmoittaa, että ko. taloa/taloja ei ole. Tiedot tyhjillään olevien rakennusten omistajista on saatu joko suoraan kunnista tai sitten kunnat ovat tilanneet osoitteet väestörekisterikeskukselta. Saamani tiedot ovat vääriä, tai sitten omistajat salaavat omistavansa tyhjillään olevan rakennuksen.

Taulukko 3. Mitä mieltä olette uustorppariprojektista? (Taulukossa on vain 4 merkittävintä vastausta, yhdellä vastaajalla voi olla useampi kuin yksi vastaus).

Vastaus	Kylätoimi- kunnat (n=32)	Luomu- viljelijät (n=20)	Maaseutu- viranomaiset (n=10)	Rakennusten omistajat (n=34)	
Hyvä projekti	63%	35%	60%	26%	(45 %)
Tyhjä / en osaa sanoa	6%	25%	-	35%	(20 %)
Hieman epäilevällä kannalla	9%	25%	20%	9%	(16 %)
Hyvä, mutta ei käytännössä	3%	5%	20%	9%	(7 %)

Vajaa puolet vastanneista piti projektia selvästi hyvänä, tämä oli myös kaikkien osaryhmien yleisin vastaus. Taulukon ulkopuolelta kerrottakoon, että huonona ideana projektia piti vain 4 % vastanneista. Erityisesti kylätoimikunnat pitivät projektia hyvänä, kun muissa ryhmissä oli myös epäilijöitä. Kokonaisuutena projektin kuitenkin voidaan sanoa "nauttineen maaseudun luottamusta", mitä ei kyllä uskoisi käytännön tuloksiin tutustuttaessa. Taulukossa 3 mainittujen mielipiteiden lisäksi voidaan mainita työvuokraan kohdistunut kritiikki (5 % vastanneista) sekä toteamus maaseudun ihmisten epäluuloisuudesta (4 % vastanneista).

Taulukko 4: Miten uustorppariprojektin olisi voinut toteuttaa paremmin? (Taulukossa on vain 3 merkittävintä vastausta, yhdellä vastaajalla voi olla useampi kuin yksi vastaus).

Vastaus	Kylätoimi- kunnat (n=32)	Luomu- viljelijät (n=20)	Maaseutu- viranomaiset (n=10)	Rakennusten omistajat (n=34)	
Tyhjä/en osaa sanoa	38%	70%	20%	79%	(58 %)
Lisää tiedotusta	16%	15%	10%	12%	(13 %)
Asennemuokkaus, lisäaika	16%	-	10%	3%	(7 %)

Neljänteen kysymykseen vastaaminen tuntui olevan erityisen hankalaa, tyhjiä vastauksia oli peräti 58 %. Syy on varmaankin siinä, että edes projektin vetäjällä ei ole varmaa vastausta siihen, miten projekti saataisiin toimimaan alkuperäisen ideansa mukaisessa muodossa. Ulkopuolisen on varmasti vieläkin vaikeampaa vastata tähän kysymykseen. Joka tapauksessa tiedotuksen lisääminen oli yllättäin suosituin lääke projektin parempaan toteutukseen. Tämä on melko yllättävä tulos, koska nimenomaan tiedotuksessa projekti on ollut parhaimmillaan. Sekä maakunta- että paikallislehdet ovat kirjoitelleet projektista useita juttuja, työhuoneeni seinällä on toistakymmentä isoa lehtiartikkelia ja siinä eivät edes ole kaikki julkaistut artikkelit. Tämän lisäksi ovat olleet radiohaastattelut, joita on ollut sekä paikallisradioissa, maatalousradiossa että valtakunnanverkossa - yhteensä melkein kymmenen haastattelua. Kaikki tutkimusalueen maaaseutuviranomaiset olivat keväällä kuuntemassa puolen tunnin esittelyä projektista. Projektin alussa järjestettiin myös tiedotustilaisuus lehdistölle. Kaikille rakennusten omistajille, kylätoimikunnille, luomuviljelijöille ja maaseutuviranomaisille on lähetetty useampi kirje, jokaisessa myös lyhyt infoteksti projektin sisällöstä ja tavoitteista. Taulukossa 4 olevien ehdotusten lisäksi oli muutamia vartenotettavia ajatuksia, jotka eivät kuitenkaan olleet niin yleisiä (3 kappaletta kutakin):

- ei kuntia välikäsiksi, vaan suora yhteys rakennusten omistajiin
- toinen ajankohta, nyt on lama ja EU-ratkaisu on lähellä
- henkilökohtaisempi lähestymistapa vetäjältä, eli face-to-face -kontaktit
- parempi nimi projektille
- pienempi kohdealue kuin kokonainen maakunta
- kiinteämpi yhteistyö viranomaisten kanssa
- projekti ei voi onnistua missään muodossa
- nykyinen malli on hyvä

Taulukko 5. Tarvitaanko maaseudulle-uusia asukkaita? (Taulukossa on vain 4 merkittävintä vastausta, yhdellä vastaajalla voi olla useampi kuin yksi vastaus).

Vastaus	Kylätoimikunnat (n=32)	Luomuviljelijät (n=20)	Maaseutuviranomaiset (n=10)	Rakennusten omistajat (n=34)	
Kyllä	59%	65%	70%	62%	(63 %)
Kyllä, jos heillä on töitä	31%	20%	20%	9%	(20 %)
Tyhjä/en osaa sanoa	-	5%	-	18%	(7 %)
Ei	3%	5%	10%	9%	(6 %)

Taulukon 5 perusteella on varsin selvää, että uudet asukkaat ovat tervetulleita keskipohjalaiselle maaseudulle. Jos vielä lisätään ehdoksi, että heillä on myös töitä, saadaan 83 %:n kannatus heidän maallemuutolleen. Ainoastaan 6 % vastanneista on sitä mieltä, että uusia asukkaita ei tarvita.

Taulukko 6. Miten suomalainen maaseutu saadaan säilymään elinvoimaisena työ- ja asuinympäristönä? (Taulukossa on vain 5 merkittävintä vastausta, yhdellä vastaajalla voi olla useampi kuin yksi vastaus).

Vastaus	Kylätoimikunnat (n=32)	Luomuviljelijät (n=20)	Maaseutuviranomaiset (n=10)	Rakennusten omistajat (n=34)	
Tyhjä/en osaa sanoa	6%	25%	-	44%	(23 %)
Työpaikkoja maaseudulle	16%	5%	10%	24%	(16 %)
Monipuolistamalla ja tuemalla maatalousyrittäjyyttä	19%	10%	10%	12%	(14 %)
Luomalla edellytyksiä elinvoimaiselle työ- ja asuin- ympäristölle	22%	5%	20%	6%	(13 %)
Asennemuokkauksella	16%	5%	20%	9%	(11 %)
Turvaamalla maatalouden toimintaedellytykset	6%	15%	20%	3%	(8 %)

Kysymys 6 jakoi vastaukset kaikkiaan 23:een eri vaihtoehtoon, ilmeisesti tätä vaikeata kysymystä on pohdittu jo niin pitkään ja hartaasti, että mitä erilaisimmat ratkaisut ovat käyneet monen miettijän mielessä. Taulukossa olevien vaihtoehtojen lisäksi voidaan mainita seuraavat ajatukset:

- uusia ihmisiä maaseudulle (6 %)
- yhteistyöllä (6 %)
- ei EU:lle (5 %)
- uusia yrittäjiä maaseudulle (4 %)
- maaseutubyrokratiaa vähentämällä (4 %)

4.2. Esitteen tilaajat

Uustorppariesitteen tilanneita oli kaikkiaan 200 kappaletta. Lähetin kaikille lyhyehkön kyselylomakkeen, jonka palautti 74; näin ollen vastausprosentiksi tuli 37 %. Tätä voidaan pitää tyydyttävänä tuloksena, koska "maaseutusidosryhmien" kyselyn vastausprosentti oli ollut n. 15 % pienempi. Lisäksi on jälleen huomioitava, että lähetin lomakkeen vain kerran karhuamatta lisää vastauksia.

Taulukko 1. Vastaaajien sukupuoli.

nainen	59 %
<u>mies</u>	<u>41 %</u>
Yhteensä	100 %

Esitteen tilanneista selvä enemmistö oli naisia. Määrä vastaa hyvin esitteen tilanneiden sukupuolijakaumaa, eli miehet ja naiset ovat vastanneet osapuilleen yhtä aktiivisesti kyselyyn.

Taulukko 2. Perhesuhteet.

lapsiperhe	62 %
lapseton pariskunta	23 %
<u>yksin</u>	<u>15 %</u>
Yhteensä	100 %

Peräti 62 % esitteen tilanneista kuului lapsiperheisiin. Tämä on erittäin ilahduttava tieto, koska juuri lapsiperheitä maalle kaivataan. Nopeasti laskien tutkimusalueen maaseudulle olisi siis ollut muuttamassa 120 lapsiperhettä, jos muutolle asetetut ehdot olisivat täyttyneet.

Taulukko 3. Pääasiallinen toiminta.

työtön	39 %
muu	22 %
palkkatyössä	19 %
yrittäjä	12 %
<u>eläkeläinen</u>	<u>8 %</u>
Yhteensä	100 %

Myös pääasiallisen toiminnan jakauma vastasi odotuksiani, koska juuri työttömät olisivat asemansa vuoksi pystyneet työssäkäyviä helpommin irroittautumaan kaupunkielämästä. Maallemuutto olisi voinut tarjota työttömäksi jääneille ihmisille uusia mahdollisuuksia elintasonsa ja elämänlaatunsa kohottamiseen esimerkiksi kotitarveviljelyn, polttopuun keruun, marjastuksen ja kalastuksen muodossa. Valitettavasti tämäkin tavoite jäi idean asteelle. Viidennes vastaajista oli palkkatyössä, todennäköisesti he hakivat maataloa työssäkäyntikuntansa vaikutuspiiristä.

Taulukko 4. Syy esitteen tilaamiseen.

todellinen halu muuttaa maalle	49 %
halu tutustua esitteeseen, muuttohalukkuus epävarma	36 %
<u>muu</u>	<u>15 %</u>
Yhteensä	100 %

Puolet esitteen tilanneista oli ainakin oman ilmoituksensa perusteella todella valmiita muuttamaan maalle. Kolmannes epäili todellista lähtövalmiuttaan, mutta oli kuitenkin kiinnostunut esitteestä. Tämän kysymyksen vastauksiin on suhtauduttava pienellä varauksella, koska muuttohalukkuuden ja käytännön muuttotoimenpiteiden aloittamisella on vielä suuri ero.

Taulukko 5. Miksi ei muuttanut johonkin esitteessä olleista taloista? (vastauksia ei ole summattu 100 %:iin, koska yhdellä vastaajalla on ollut useampi kuin yksi vaihtoehto)

talojen väärä sijainti	65 %
talot olivat liian huonokuntoisia	49 %
vuokra oli liian korkea	16 %
muu syy	16 %
olen muuttanut esitteestä löytämäni taloon	3 %

Selvästi merkittävin muuton este on ollut talojen väärä sijainti. Tämä tieto tukee kolmannen kysymyksen yhteydessä esittämäni arvelua, että talojen olisi pitänyt olla lähempänä keskuksia, erityisesti lähempänä Kokkolaa. Tämä seikka tuli esiin myös esitteen tilaajien kanssa käymissäni puhelinkeskusteluissa. Todellinen syrjäseuduille suuntautuva maallemuutto ei kiinnosta ihmisiä samalla tavalla kuin keskuksien vaikutuspiiriin tapahtuva maallemuutto, jonka perimmäisenä syynä on asumistason parantaminen luonnonläheisemmän, rauhallisemman ja turvallisemman asuinympäristön muodossa.

Toinen erittäin merkittävä muuton este on ollut talojen huono kunto. Tämä seikka on erittäin henkilökohtainen, koska ihmisten käsitykset hyvä- tai huonokuntoisuudesta vaihtelevat suuresti. Joka tapauksessa näyttää siltä, että nyt tarjolla olevat talot eivät suurimmaksi osaksi ole vastanneet nykyaikaisen kaupungissa asuvan ihmisen tarpeita. Oma käsitykseni on, että noin puolet tarjolla olevista taloista oli kelvollisia ympärivuotiseen asumiseen ja hieman asumistasoa tinkimällä olisi päästy vieläkin suurempaan määrään. Ainoastaan pari taloa oli niin huonossa kunnossa, että en rohkenisi suositella niitä ympärivuotiseen asumiskäyttöön, vaikka ne olisivatkin hyvin kelvanneet väliaikaisiksi kesäasunnoiksi.

Taulukko 6. Mitä mieltä olet maallemuutosta? (vastauksia ei ole summattu 100 %:iin, koska yhdellä vastaajalla on ollut useampi kuin yksi vaihtoehto)

hyvä asia	47 %
tyhjä / en osaa sanoa	38 %
hyvä lasten kannalta	9 %
hyvä asia, mutta suurimmalle osalle vain haave	7 %
hyvä asia, koska maaseutu pysyy asuttuna	3 %
maallemuutto saisi olla suositumpaa	1 %

Noin kaksi kolmannesta piti maallemuuttoa positiivisena asiana, mikä ei tietenkään ole yllättävää, koska he ovat itse tilanneet esitteen. Yhdeksän prosenttia korosti maaseudun hyvyyttä lasten kannalta ja 7 prosenttia huomautti, että kaikki halukkaat eivät pääse muuttamaan maalle johtuen ensisijaisesti resurssien puutteesta.

Taulukko 7. Mitä mieltä olet uustorppariprojektista?

hyvä idea	78 %
tyhjä / en osaa sanoa	12 %
hyvä idea, toteutus ontuu	8 %
talot olivat liian huonokuntoisia	1 %
<u>ei onnistu nykyaikana</u>	<u>1 %</u>
yhteensä	100 %

Vertailun vuoksi esitteen tilaajilta kysyttiin kolme samaa kysymystä kuin maaseutusidosryhmiltä. Ensimmäiseksi tiedusteltiin kantaa uustorppariprojektiin. Yli kolme neljäsosaa vastaajista piti uustorppariprojektia ehdottomasti hyvänä ideana, kun ainoastaan noin kymmenen prosenttia esitti jonkinlaista kritiikkiä projektia kohtaan. Projektin saama kannatus on huomattavasti suurempi kuin maaseutusidosryhmien parissa, jossa ainoastaan 45 % piti projektia hyvänä ja 16 % oli hieman epäilevällä kannalla.

Taulukko 8. Milen uustorppariprojekti olisi voitu toteuttaa paremmin? (vastauksia ei ole summattu 100 %:iin, koska yhdellä vastaajalla on ollut useampi kuin yksi vaihtoehto, lisäksi taulukossa on vain 6 merkittävintä vastausta)

lisää tiedotusta / informaatiota	31 %
parempi / monipuolisempi esite	23 %
toteutus laajemmalla alueella	18 %
tyhjä / en osaa sanoa	18 %
enemmän taloja tarjolle	12 %
projekti olisi saanut kestää pidempään	5 %

Myös esitteen tilaajien parissa mielestäni yllättäin eniten kritiikkiä kohdistui projektin tiedotukseen, vaikka omasta mielestäni tiedotus on ollut yksi projektin vahvuuksista. Peräti yksi kolmasosa oli sitä mieltä, että tiedotusta ja informaatiota olisi saanut olla enemmän. Tähän käsitykseen on erittäin vaikeata yhtyä. Todennäköisesti on käynyt niin, että vaikka projekti saikin runsaasti julkisuutta, ihmiset eivät ole lukeneet lehtiä tai kuunnelleet radiota juuri silloin kun projektista on kirjoitettu tai kun siitä on tullut lähetys. Kesälomalla lehden luku on saattanut jäädä vähemmälle ja radiossa on nykyään niin monia kanavia, että viiden minuutin lähetys jollakin kanavalla menee ohi suurimmalta osalta kuulijoita. Toisaalta on myös niin, että kaikista tiedotusvälineistä suolletaan päivittäin niin suuri määrä erilaista informaatiota, että ihmiset ovat alkaneet turtua siihen. Mahdollisesti juttu on joskus luettu tai kuultu radiosta, mutta se on mennyt "toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos" tai lehdenlukijan tapauksessa otsikko on osunut silmiin ja silmät ovat siirtyneet hakemaan seuraavaa, ehkä hieman mielenkiintoisempaa otsikkoa.

Myös esite sai melko monelta kritiikkiä, melkein neljäsosa tilaajista oli tyytymätön esitteeseen. Esitteen taso on suoraan verrannollinen siihen käytettyyn rahamäärään nähdessä. Lähetin esitteen kaksi kertaa alussa noin 30:lle ihmiselle, jolloin esitteessä oli 5 sivua kopiokoneella otettuja talojen valokuvien kopioita. Näistä tuli yhteensä 150 sivua. Seuraavan kerran lähetin 126:lle henkilölle noin 10 sivua, yhteensä siis 1260 sivua ja kolmannella kerralla lähetin 200:lle ihmiselle suunnilleen saman sivumäärän. Jos kaik-

ki nämä sivut olisivat olleet esimerkiksi painossa valokuvistani tehtyjä rasterikuvia, olisi projektini rahoitus loppunut siihen paikkaan. On ymmärrettävää, että esitteen tilaajat nurisevat kopiokoneella tehdyistä esitteistä, mutta toisaalta on hyvä muistuttaa, että kaikki oli heille ilmaista. Lisätietoa oli saatavilla puhelimitse rakennuksen omistajalta tai sitten käymällä itse paikan päällä.

Viidesosa esitteen tilaajista toivoi, että projekti olisi toteutettu laajemmalla alueella. Idea on sinänsä hyvä, niin hyvä että olen tehnyt jatkotutkimussuunnitelman tämmöisyyppisestä ideasta, tosin täysin eri tavalla toteutettuna kuin uustorppariprojekti. Kuitenkin uustorppariprojektin luonne on sellainen, että se olisi edellyttänyt toimimista huomattavasti pienemmällä alueella kuin kokonainen maakunta. Paras toimintaympäristö olisi ollut ehkä yhden kunnan alue, sellaisen kunnan jossa on paljon kylätoimikuntia ja paljon autiotaloja. Näin olisi ollut mahdollista saada läheisempi kontakti sekä rakennusten omistajiin että kylätoimikuntiin, tiedotukseen olisi voinut panostaa huomattavasti enemmän ja päästä tarkempaan tiedotukseen.

Taulukko 9. Miten suomalainen maaseutu saadaan säilymään elinvoimaisena työ- ja asuinympäristönä? (vastauksia ei ole summattu 100 %:iin, koska yhdellä vastaajalla on ollut useampi kuin yksi vaihtoehto, lisäksi taulukossa on vain 6 merkittävintä vastausta)

tyhjä / en osaa sanoa	27 %
maallemuutolla	26 %
turvaamalla maaseudun peruspalvelut	14 %
kehittämällä erilaisia tuotantomahdollisuuksia	8 %
asuinrakennukset pidettävä kunnossa, lainoitus	8 %
työpaikkoja maalle	8 %

Vastaajat pitivät maallemuuttoa tärkeimpänä maaseudun voimavarana, luonnollisesti siitä syystä, että ovat omassa elämässään harkinneet maallemuuttoa. Omia intressejä heijastelee myös peruspalveluiden vaatiminen, koska jos on muuttamassa maalle haluaa tietenkin, että ainakin kauppa, koulu ja posti olisivat lähiympäristössä. Työpaikkojen ja maataloustuotannon rooli on esitteen tilaajien keskuudessa huomattavasti vähemmän arvostettu kuin maaseutusidosryhmien vastauksissa. Tämä kieli ehkä osittain myös siitä, että tässä ryhmässä ei olla menossa maalle palkkatyöhön vaan asumaan tai tekemään sellaista työtä, joka ei ole luokiteltavissa perinteiseksi palkkatyöksi.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Eräs maaseutupolitiikan asiantuntija määritteli uustorppariprojektin mielestäni varsin osuvasti: "elämän makuinen, mutta elämälle vieras". Elämän makuiseksi sen tekevät siihen liitetyt ekologiset ja sosiaaliset arvot. Elämälle vierasta puolestaan - kuten projektin käytännöllinen osuus osoitti - oli se, että keskipohjalaisen maaseudun autiotalojen omistajat eivät olleet erityisen innokkaita lähtemään mukaan toimintaan.

Tutkimussuunnitelman, saavutettujen tulosten ja kyselylomakkeista saadun palautteen väliset ristiriidat olivatkin ilmeisen selvät. Projektin kokemusten perusteella toteuttaisin seuraavan samankaltaisen projektin hieman toisin. Ensinnäkin tämäntyyppinen projekti edellyttäisi toimimista huomattavasti pienemmällä, ehkä yhden tai muutaman kunnan kokoisella alueella. Näin olisi mahdollista olla tiiviimmässä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa kaikkien osapuolten kanssa. Nyt vuorovaikutus jäi lähettämieni kirjeiden ja soittamieni puheluiden varaan, lukuunottamatta tarkastuskäyntejä projektiin tarjotuissa taloissa. Henkilökohtaisilla vierailuilla ja yhteispalavereilla olisi ollut mahdollista kasvattaa luottamusta projektia kohtaan.

Toinen merkittävä seikka, jonka tekisin toisin on vuokranmaksutavan määrittely. Esitetty työvuokra ei tuntunut sopivan kovinkaan monelle. Mielestäni olisi parempi tyytyä normaaliin rahavuokraan tai sitten talojen myymiseen.

Jatkotutkimusehdotukseni on toteuttaa projekti uudelleen jossain muualla ja edellä mainitut seikat huomioiden. Esitteen tilanneiden palauttamista kyselylomakkeista saadun palautteen perusteella erityistä huomiota kannattaa kiinnittää myös projektin tiedotukseen ja taloista tehtävän esitteen laatuun.

Toinen vaihtoehto jatkotutkimukselle on laajentaa tarjontaa molemmin puolin. Olen hakenut rahoitusta "autiotaloprojektille", jossa ovat alkuvaiheessa mukana kaikki Suomen autiotalot. Omistajille lähetetään kirje, jossa on kysymyksiä talon iästä, kunnosta, varustuksesta, seudun palveluista, liikenneyhteyksistä jne. Kyselyn palauttaneiden omistajien talot otetaan sitten välitysrekisteriin, jota markkinoidaan näkyvästi kaikissa maakuntalehdissä ja mahdollisesti muissakin tiedotusvälineissä. Talot tarjotaan joko myyntiin tai vuokralle rahasta. Tutkimuksellisenä osuutena on autiotalojen alueellinen analyysi. Jos hanke saa rahoitusta, se käynnistyy vuoden 1995 alkupuolella.

KIRJALLISUUS

- Brown, David L. — Wardwell, John M. (eds.). 1980. *New Directions in Urban-Rural Migration*. Academic Press. New York.
- Champion, A.G. (ed.). 1989. *Counterurbanisation. The Changing Pace and Nature of Population Deconcentration*. Great Britain.
- Champion, A.G. 1983. Population trends in the 1970's. In Goddard, J.B. — Champion, A.G. 1983. *The Urban and Regional Transformation of Britain*. Great Britain.
- Dean, K — Brown, B. — Perry, R. — Shaw, D. 1984. The conceptualization of counterurbanisation. *Area*. 16. 9-14.
- Fielding, A.J. 1982. Counterurbanisation in Western Europe. *Prog. in Plann.*, 17, 1-52.
- Frey, William H. 1988. Migration and Metropolitan Decline in Developed Countries: A Comparative Study. *Population and Development Review* 14. No. 4.
- Fuguitt, G.V. — Brown, B.L. 1990. Residential Preferences and Population Redistribution. *Demography*. Vol. 27. No. 4. pp. 589-600.
- Fuguitt, G.V. — Heaton, T.B. — Lichter, D.T. 1988. Monitoring the Metropolitanization Process. *Demography*. Vol. 25. No. 1. pp. 115-128
- Haliseva-Soila, Merja. 1993. Maaseudun uudet asukkaat: kaupunkilaisten maaseutukuva ja maallemuuttopotentiali maaseudun kehittämisen mahdollisuutena. Helsingin yliopisto. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Julkaisusarja A;2. Seinäjoki.
- Hautamäki, Lauri - Iisakkala, Jari. 1990. Muuttuva Aluerakenne. Maaseudun aluerakenteen tulevaisuudennäkymät. Maaseudun aluepolitiikan haasteet. Tampereen yliopisto. Aluetieteen laitos. Tutkimuksia Sarja B 56/90. Tampere.
- Iisakkala, Jari. 1993. Vastakaupungistuminen - kestävä kehitys? Julkaisematon aluetieteen lisensiaatintyö. Tampereen yliopisto. Aluetieteen laitos. Tampere.
- Kultalahti, Olli - Iisakkala, Jari. 1990. Hämeen läänin seutukaava-alueiden ja Uudenmaan läänin välinen muuttoliike. Hämeen lääninhallitus. Tampereen seutukaavaliitto. Päijät-Hämeen maakunta- ja seutukaavaliitto. Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Tampere.
- Long, Larry — DeAre, Diana. 1988. "US population redistribution: A perspective on the nonmetropolitan turnaround". *Population and Development Review* 14. No. 3: 433-450.

Nyström, Jan. 1989. From the City to the City's Countryside. *Geografiska Annaler*. 71 B. 3.

Perry, Ronald — Dean, Ken — Brown, Bryan (eds.). 1986. *Counterurbanisation: international case studies of socio-economic change in rural areas*. Glasgow.

Smailes, P. — Hugo, G. 1985. A process view of the population turnaround: an Australian rural case study. *Journal of Rural Studies*. 1. 31-43.

Vartiainen, Perttu. 1992. Lokalteettidebatti teoreettisen ja empiirisen suhteen jäsentäjänä. *Terra*. 104:2. ss. 92-98.

Wilson, F.D. 1988. Components of Change in Migration and Destination-Propensity Rates for Metropolitan and Nonmetropolitan Areas: 1935-1980. *Demography*. Vol. 25. No. 1. pp. 129-139.